

V OCHRONA PRZYRODY

Uwarunkowania ochrony przyrody tworzy spłot elementów, na który składają się m.in.: sytuacja społeczno-gospodarcza, wymagania formalno-prawne oraz stwierdzony stan środowiska przyrodniczego w gminie. Przedstawione w niniejszym opracowaniu wyniki inwentaryzacji przyrodniczej pozwalają wskazać na uwarunkowania związane ze środowiskiem przyrodniczym.

Szata roślinna gminy nosi duże piętno gospodarki rolnej. Grunty rolne w przeszłości PGR-owskie nie są obecnie w pełni wykorzystywane, a użytki zielone stopniowo zarastają i przestają spełniać swoją rolę. Tereny nie użytkowane gospodarczo stają się jednocześnie siedliskiem różnych gatunków zwierząt, które nie niepokojone przez człowieka znajdują tu dla siebie korzystne warunki bytowania i rozrodu. Tak więc załamanie gospodarki rolnej z jednej strony niesie z sobą pewne straty gospodarcze, z drugiej jednak przez wzbogacenie środowiska przyrodniczego prowadzi do zmiany wartości tych obszarów i umożliwia inne ich zagospodarowanie, np. turystyczne.

Na terenach nie użytkowanych można uznać za słuszne zaniechanie konserwacji urządzeń melioracyjnych, gdyż ogranicza to straty wody tak potrzebnej w krajobrazie, ale skutkiem tego jest zarastanie łąk i zanikanie półkulturowych zespołów roślinnych, które były miejscem występowania cennych taksonów, np. storczyków łąkowych oraz związanej z tymi biotopami fauny zwłaszcza ptaków. W rozległych zatorfionych dolinach rozprzestrzeniają się ziołorośla i łożowiska, co prowadzi do unifikacji roślinności, kosztem jej różnorodności. W ciągu dalszej sukcesji rozwiną się tu lasy olszowe – bagienne i łęgowe, bowiem na siedliska powróci samorzutnie roślinność dostosowana do cech biotopu. Taka jest prognoza na przyszłość, korzystna dla ekosystemów bagiennych z ich światem zwierzęcym, ale jednocześnie zubażającą różnorodność biologiczną. Dlatego w stosunku do wybranych obiektów przedstawiono projekt wprowadzenia czynnych form ochrony przyrody.

Lasy z reguły mają bliższy związek z naturalną roślinnością, ale jako lasy produkcyjne są urządzone według potrzeb gospodarki leśnej. Często odbiegają od roślinności potencjalnej, ze względu na dobór drzew o określonej wartości użytkowej. W gminie występują jednak partie leśne z cennymi starodrzewami o cechach naturalności. Ważne jest zachowanie takich enklaw przez realizację programów ochrony przewidzianych dla lasów państwowych.

Gmina posiada obszary i obiekty godne zachowania i ochrony. Proponując formy ochrony krajobrazu i przyrody ożywionej wzięto pod uwagę wyniki inwentaryzacji oraz

istniejące projekty ochronne, które nie doczekały się jeszcze realizacji, jak również zastaną sytuacją – obszary chronione już ustanowione. Wzięto również pod uwagę posiadane przez Biuro informacje o walorach gmin sąsiednich i propozycje ochrony w nich zawarte. Ma to na celu stworzenie możliwości planowania sieci terenów chronionych w skali województwa.

1. Obszary i obiekty cenne pod względem przyrodniczym

1.1. Istniejące w gminie obszary i obiekty chronione

Ustawa o ochronie przyrody przewiduje różne formy ochrony przyrody. W gminie Bobolice istnieje 410 obiektów przestrzennych oraz 17 punktowych powołanych na podstawie wymienionej ustawy.

Do istniejących obiektów chronionych w gminie Bobolice należą:

- **3 rezerваты przyrody,**
- **2 obszary chronionego krajobrazu,**
- **1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy,**
- **404 użytki ekologiczne,**
- **17 pomników przyrody,**

3 strefy ochronne ptaków drapieżnych.

1.1.1. Rezerваты przyrody

Na terenie gminy Bobolice zlokalizowane są 3 rezerваты przyrody: „Buczyna”, „Jezioro Szare” i „Jezioro Piekiełko”.

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat przyrody „Buczyna”
Symbol i lokalizacja na mapie	R-I AB, AC 18,19
Podstawa prawna	Zarządzenie Ministra z dnia 04.07.1984 r. nr 17 poz. 125.
Lokalizacja	Obszar położony jest w kompleksie leśnym na wschód od miejscowości Bobolice. N-ctwo Bobolice, obręb Bobolice, leśnictwo Chociwle, oddz. 426. Powierzchnia rezerwatu wynosi 9,78 ha.
Cel i przedmiot ochrony	Celem ochrony jest zachowanie naturalnego fragmentu lasu bukowego o pierwotnym charakterze, z licznymi pomnikowymi okazami buka zwyczajnego i dębu bezszypułkowego, którym towarzyszy bujna flora epifitycznych porostów.
Opis walorów	Jest to piękny fragment drzewostanu bukowego z licznymi pomnikowymi okazami drzew. Dominującym zbiorowiskiem roślinnym na terenie rezerwatu jest zespół kwaśnej buczyny niżowej z przestojami dorodnych buków zwyczajnych i nieznaczną domieszką dębów bezszypułkowych. Najstarsze rosnące tu buki liczą od 120 do 150 lat i osiągają w pierśnicy 220-285cm. Jest to naturalny las odnawiający się z samosiewów i stąd w miejscach, w których wypadły samoistnie bądź zostały wycięte stare

	egzemplarze drzew pojawiła się różnowiekowa drągowina bukowa, będąca kontynuacją tego zespołu. Występują tu takie gatunki roślin, jak: marzanka wonna, konwalia majowa, kruszyna pospolita oraz porosty: <i>Lobaria Pulmonaria</i> , <i>Peltigera praetextata</i> , <i>Pyrenula nitida</i> , <i>Opegrapha rufescens</i> , <i>Graphis scripta</i> i inne.
Ocena walorów	Jest to obiekt o dużych walorach krajobrazowych i przyrodniczych.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: kwaśna buczyna niżowa.
Dyrektywa ptasia	-
Zagrożenia	Nadmierna penetracja zwłaszcza przez grzybiarzy.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Opracować plan ochrony, wymienić tablice informacyjne, konieczne jest wzmocnienie kontroli terenu przez straż leśną.

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat przyrody „Jezioro Szare”
Symbol i lokalizacja na mapie	R-II AD, AE 19,20
Podstawa prawna	Zarządzenie Ministra z dnia 12.07.1974r. nr 28 poz. 172.
Lokalizacja	Jezioro Szare położone jest 7 km N od jeziora Pniewo. Powierzchnia rezerwatu wynosi 8,28 ha. Granica biegnie brzegiem jeziora. Długość jeziora wynosi 550 m, a szerokość 160 m.
Cel i przedmiot ochrony	Celem ochrony jest zachowanie jeziora lobeliowego z roślinami reliktowymi.
Opis walorów	Piękne jezioro o krystalicznie czystej wodzie, prawdopodobnie o największej przezroczystości na Pomorzu. Jest to jezioro lobeliowe z lobelią jeziorną, poryblinem jeziornym i brzeżycą jednokwiatową. Na przyległych do jeziora mszarach licznie rośnie rosziczka okrągłolistna i rosziczka długolistna oraz występują tu: bagno zwyczajne, bagnica torfowa i borówka bagienna. Na początku pła w kontakcie z lustrem wody wykształcony jest miejscami pas szuwarów mszarowych z turzycą nitkowatą i bagienną. W miejscach bardziej oligotroficznym mszar przygielkowy tworzy fitocenozy łącznikowe do kępowego mszaru wysokotorfowiskowego.
Ocena walorów	Jest to naturalnie wykształcony ekosystem jeziora rynnowego z żywotną populacją gatunków lobeliowych. Obiekt o dużych walorach krajobrazowych i przyrodniczych.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: jeziora lobeliowe.
Dyrektywa ptasia	-
Zagrożenia	Niszczenie pła mszarnego przez wędkarzy. W przeszłości były odejmowane próby odwodnienia przyległych torfowisk przez N-ctwo Bobolice.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Opracować plan ochrony, ustawić tablice informacyjne.

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat przyrody „Jezioro Piekielko”
Symbol i lokalizacja na mapie	R-III AE 20,21
Podstawa prawna	Zarządzenie Ministra z dnia 01.06.1965r. nr 39 poz. 196.
Lokalizacja	Jezioro Piekielko położone jest 8 km SE od Bobolic, 2,5km E od wsi Porost i 1km N od szosy z Bobolic do Białego Boru. Powierzchnia rezerwatu wynosi 9,95 ha. Granica biegnie brzegiem jeziora.
Cel i przedmiot ochrony	Celem ochrony jest zachowanie jeziora lobeliowego z roślinami reliktowymi.
Opis walorów	Rezerwat położony jest w rynnie jeziornej, przebiegającej prostopadle do rynny jezior pniewskich, wśród lasu bukowego mieszanego, porastającego strome zbocza. Linia brzegowa mało urozmaicona. Brzegi piaszczyste ze słabo rozwiniętą, piaszczystą ławicą przybrzeżną. Interesujące elementy flory stwierdzone w rezerwacie: brzeżyca jednokwiatowa, elisma wodna, jeżogłówka pokrewna, nadwodnik naprzeciwlistny, poryblin jeziorny, rdestnica błyszcząca, lobelia jeziorna, wywłócznik skrętoległy.
Ocena walorów	Jest to obiekt o dużych walorach krajobrazowych i przyrodniczych, naturalnie wykształcony ekosystem jeziora rynnowego z żywotną populacją gatunków lobeliowych.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: jeziora lobeliowe.
Dyrektywa ptasia	-
Zagrożenia	Brak.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Opracować plan ochrony, ustawić tablice informacyjne.

1.1.2. Obszary chronionego krajobrazu

Na terenie gminy istnieją dwa obszary chronionego krajobrazu: „Okolice Żydowo – Biały Bór” oraz „Dolina Radwi”. Powołane one zostały na podstawie ustawy o planowaniu przestrzennym (a nie na podstawie ustawy o ochronie przyrody) i wg Dziennika Urzędowego noszą nazwę stref chronionego krajobrazu. W niniejszym opracowaniu strefy te są traktowane jako obszary chronionego krajobrazu.

Obszar chronionego krajobrazu „Żydowo – Biały Bór”

Tylko niewielka część gminy znajduje się w granicach tego obszaru. Utworzony został w 1975 roku, o powierzchni 12350 ha (Uchwałą Wojewody z dnia 17 listopada 1975 r. X/46/75, nr 9. poz. 49). Swoim zasięgiem obejmuje okolice Górawina, Starego Bornego, Drzewian i Zarzewia, około 1943 ha. Jego celem jest ochrona naturalnych walorów Pojezierza Bytowskiego z charakterystycznymi jeziorami lobeliowymi.

Uwagi:

- brak jakichkolwiek tablic informacyjnych o istnieniu OChK na terenie gminy Bobolic;
- brak opracowania przyrodniczego;
- tak do końca, to chyba nie wiadomo co dokładnie ten obszar chroni (jaką jednostkę krajobrazową), bo ani nie chroni jezior lobeliowych (w tym największych ich skupień koło Bobolic), ani nie chroni unikatowego obszaru górnej Radwi (tylko jej fragmenty);
- proponuje się rozważyć zmianę granic OChK z równoczesnym jego powiększeniem.

Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Radwi”

Na terenie gminy leży zaledwie 6,75 ha. Utworzony został w 1975 roku, o powierzchni 3560 ha (Uchwała Wojewody z dnia 17 listopada 1975 r. X/46/75, nr 9. poz. 49). Jego celem jest ochrona walorów przyrodniczych doliny Radwi oraz zbiorników zaporowych – Rosnowo i Hajka.

Uwagi:

- brak jakichkolwiek informacji w dokumentach o istnieniu na terenie gminy obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Radwi”;
- brak opracowania przyrodniczego;
- proponuje się powiększenie OChK „Dolina Radwi” o Górną Radew.

1.1.3. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy

W roku 1995 Wojewoda Koszaliński powołał na terenie gminy Bobolice ZPK „Dolina rzeki Chociel”, o powierzchni 72,50 ha (Rozporządzenie Wojewody z dnia 7 marca 1995 r. nr 3/95, Dz. U. Woj. Koszalińskiego nr 7, poz.32). Obszar swoim zasięgiem obejmuje dolinę Chocieli z różnorodnymi zbiorowiskami bagiennymi i łąkowymi, w obrębie której występuje pełnik europejski oraz dwa inne gatunki chronione – wawrzynek wilczełyko i podkolan biały.

Uwagi:

- brak pełnej dokumentacji florystycznej; brak informacji o cennej faunie;
- obecna granica zespołu przyrodniczo-krajobrazowego nie objęła największych skupisk pełnika europejskiego w dolinie Chocieli oraz wielu innych unikalnych siedlisk; z niezrozumiałych względów nie włączono do ZPK obszarów źródłiskowych rzeki Chocieli oraz unikatowych kompleksów łąkowo-torfowiskowych w południowo-wschodniej części doliny;

- brak chociażby uproszczonego planu ochrony łąk pełnikowych i storczykowych – obszar wymaga natychmiastowych zabiegów ochrony czynnej;
- obiekt należy wskazać jako obszar priorytetowy do uruchomienia programów rolnośrodowiskowych w województwie zachodniopomorskim i zachęcać rolników do jego realizacji, jednocześnie nie należy przekazywać łąk Nadleśnictwu Bobolice, które wg przepisów unijnych nie będzie mogło skorzystać z programów rolnośrodowiskowych;
- na podstawie wieloletnich badań i obserwacji terenowych proponuje się powiększenie zespołu przyrodniczo – krajobrazowego.

1.1.4. Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Bobolice, Uchwałą Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 marca 1999 roku nr VII/60/99, powołano 404 użytki ekologiczne (wydzielenia leśne), o łącznej powierzchni 558,22 ha, położone na terenie nadleśnictwa Bobolice w obrębie Kurowo i Bobolice. Ich szczegółowy opis został zamieszczony w Aneksie. Dla użytków o takich samych walorach przyrodniczych opis został połączony.

Należy podkreślić, że wśród powołanych użytków ekologicznych znajduje się ogromna ilość obiektów bardzo cennych przyrodniczo, w obrębie których jest wiele cennych siedlisk i stanowisk flory – dla tych obszarów sporządzono szczegółowy opis. Jednak w wykazie znajduje się duża ilość obiektów, które nie posiadają ewidentnych walorów florystycznych i faunistycznych. Dla takich obiektów został sporządzony uproszczony opis, są to głównie:

- obszary nie mające nic wspólnego z ochroną siedlisk przyrodniczych;
- całkowicie odwodnione i zdegradowane torfowiska mszarne;
- odwodnione i zdegradowane torfowiska, zdolne do regeneracji, ale wymagające renaturalizacji;
- porzucone łąki i pastwiska ubogie florystycznie;
- porzucone łąki na torfowiskach, zdolne do regeneracji, ale wymagające renaturalizacji;
- wyłączone oczka i zadrzewienia śródpolne (ubogie florystycznie) na gruntach porolnych, które w ostatnim czasie zalesiono.

1.1.5. Pomniki przyrody

Na terenie gminy Bobolice jako pomniki przyrody objęto ochroną 17 obiektów w tym 8 pojedynczych drzew, 3 grupy drzew, 2 aleje i 4 głązy narzutowe.

Symbol na mapie 1: 25 000	Miejscowość	Opis obiektu	Nr orzeczenia
1.	Kurowo – cmentarz ewangelicki.	Jesion wyniosły o obw. 320 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
2.	Oddz. 238b, Leśnictwo Kurowo, Nadleśnictwo Bobolice.	Głaz narzutowy o obw. 9,3 m; dł. 3,3 m; szer. 2,6 m; wys. nad ziemią 1,2 m.	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego z dnia 08.09.1992r. nr 7/92 (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 poz. 109 z dn. 30.09.1992r.)
3.	Świelino – cmentarz ewangelicki.	17 dębów szypułkowych o obw. 120 – 360 cm, 1 topola biała o obw. 320 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
4.	Glinki – cmentarz ewangelicki.	3 dęby szypułkowe o obw. 250 – 280 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
5.	Drzewiany – cmentarz ewangelicki.	Lipa drobnolistna o obw. 250 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
6.	Dobrociechy, przy drodze na Bobolice – Tychowo.	Głaz narzutowy o obw. 7,6 m; dł. 3,0 m; szer. 2,0 m; wys. nad ziemią 1,6 m.	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego z dnia 08.09.1992r. nr 7/92 (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 poz. 109 z dn. 30.09.1992r.)
7.	Wojęcino – cmentarz ewangelicki.	Lipa drobnolistna o obw. 500 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
8.	Wojęcino – cmentarz ewangelicki.	Lipa drobnolistna o obw. 320 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
9.	Wojęcino – cmentarz ewangelicki.	Klon zwyczajny o obw. 300 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.

10.	Głodowa – cmentarz ewangelicki 3	3 lipy drobnolistne o obw. 220 – 250 cm, buk zwyczajny odm. czerwolistna o obw. 210 cm, dąb szypułkowy o obw. 320 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
11.	Porost.	Lipa drobnolistna o obw. 525 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
12.	Porost.	Lipa drobnolistna o obw. 460 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
13.	Porost.	Lipa drobnolistna o obw. 350 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
14.	Stare Łozice, na terenie zabudowań Genowefy Pialik.	Głaz narzutowy o obw. 15m; dł. 5,6 m; szer. 3,6 m; wys. nad ziemią 2,2 m.	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego z dnia 08.09.1992r. nr 7/92 (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 poz. 109 z dn. 30.09.1992r.)
15.	Kłanino.	Aleja klonowa złożona z klonów zwyczajnych o obw. 120 – 180 cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
16.	Ubiedrze.	Aleja lipowa złożona z 48 lip drobnolistnych o obw. 110 – 150 cm, 2 świerki pospolite o obw. 210 i 210 cm, 1 modrzew europejski o obw. 200cm.	Rozporządzenie Wojewody nr 12/95 z dnia 28 grudnia 1995r.
-	Przy drodze polnej w odległości 300 m. w kierunku zachodnim od wsi Stare Łozice (brak symbolu na mapie – obiekt nie odnaleziony)	Głaz narzutowy o obw. 9,3 m; dł. 2,9 m; wys. nad ziemią 1,1 m.	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego z dnia 08.09.1992r. nr 7/92 (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 poz. 109 z dn. 30.09.1992r.)

1.1.6. Miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych

W gminie Bobolice istnieją strefy ochronne dla zwierząt ustanowione na podstawie § 2 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 6 stycznia 1995 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Należą do nich strefy ochronne bielika, bociana czarnego, rybołowa i kani rudej.

Oдноśnie stanowisk wyżej wymienionych gatunków zwierząt obowiązuje zakaz dokonywania zmian obejmujących wycinania drzew i krzewów, prowadzenia robót

melioracyjnych, wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji oraz innych prac mających wpływ na ochronę miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych, a także przebywania poza miejscami wyznaczonymi.

Na obszarze gminy Bobolice Zarządzeniem Wojewody Zachodniopomorskiego nr 6/01 z dnia 10 stycznia 2001 r. zostało powołanych 5 stref wokół gniazd ptaków drapieżnych: 2 strefy wokół gniazd bielika w Nadleśnictwie Bobolice Leśnictwo Ruda i Żubrowo, 2 strefy wokół gniazd bociana czarnego w Nadleśnictwie Bobolice Leśnictwo Chlebowo i Dziupla, strefa wokół gniazda rybołowa w Nadleśnictwie Bobolice Leśnictwo Żubrowo.

Zarządzeniem Wojewody Zachodniopomorskiego nr 9/2001 z dnia 10 stycznia 2001 r. zostały powołane 2 strefy wokół gniazd ptaków drapieżnych: strefa wokół gniazda kani rudej w Nadleśnictwie Tychowo Leśnictwo Krępa oraz wokół gniazda bociana czarnego w Nadleśnictwie Tychowo Leśnictwo Glinki.

1.2. Obiekty przewidziane do ochrony zasobów przyrodniczych

Na terenie gminy Bobolice ochroną objęta jest bardzo duża część jej powierzchni. Nowy plan zagospodarowania przestrzennego powinien uwzględnić propozycje opisane w niniejszym opracowaniu. Przeprowadzona inwentaryzacja walorów w dużym stopniu rozszerza zakres form i przestrzeni proponowanej do ochrony. Wszystkie zaproponowane do ochrony obiekty wymagają opracowania dokumentacji według wymogów prawnych, a następnie zatwierdzenia przez odpowiedni organ (Wojewodę lub Radę Gminy). W rozporządzeniach powołujących obiekty powinny zostać określone szczegółowe wytyczne konserwatorskie gwarantujące zachowanie walorów przyrodniczych tych obszarów.

Do czasu powołania powierzchniowych form ochrony należy w planach zagospodarowania i Studium (...) zapisać, odnośnie tych obszarów, zakaz zmiany form użytkowania gruntów i w miarę możliwości wskazania konserwatorskie wymienione dla każdego z obszarów. Odnośnie terenów zaproponowanych do włączenia do użytków ekologicznych, należy także wprowadzić zakaz prywatyzacji gruntów państwowych lub innych nieprywatnych.

Poniżej wymieniono i omówiono obszary przewidziane do ochrony przez poszczególne zespoły autorskie operatów szczegółowych. Przedstawione zostały także konkluzje wynikające z całościowego spojrzenia na uwarunkowania przyrodnicze, a także w pewnym zakresie przestrzenne i gospodarcze gminy ustalone na podstawie dokumentów znajdujących się w gminie.

Obszary i obiekty na terenie gminy Bobolice, zasługujące na prawną ochronę i

powołanie na podstawie ustawy o ochronie przyrody, podzielić można na następujące grupy:

- q parki krajobrazowe,
- q rezerваты przyrody,
- q obszary chronionego krajobrazu,
- q zespoły przyrodniczo – krajobrazowe,
- q użytki ekologiczne,
- q pomniki przyrody.

1.2.1. Parki krajobrazowe

Na terenie gminy Bobolice podczas prac prowadzonych w latach dziewięćdziesiątych oraz prac inwentaryzacyjnych przeprowadzonych latach 2001-2002 powstała koncepcja utworzenia dwóch parków krajobrazowych: „Szczecinecko-Polanowski” oraz „Dorzecza Parsęty”.

„Szczecinecko – Polanowski Park Krajobrazowy”

W latach 1993-1995, w wyniku prac projektowych nad środowiskiem geograficznym województwa koszalińskiego, powstała koncepcja utworzenia „Szczecinecko-Polanowskiego Parku Krajobrazowego”. Została ona również uwzględniona w strategii województwa zachodniopomorskiego. Na podstawie prac analitycznych środowiska przyrodniczego można stwierdzić, że:

- § na terenie byłego województwa koszalińskiego występuje bardzo dużo obszarów cennych przyrodniczo, które dotychczas nie były uwzględniane – wykazała to też waloryzacja przyrodnicza gm. Polanów,
- § wyznaczone dotychczas obszary chronione nie tworzą powiązanego systemu obszarów chronionych.

Głównym celem utworzenia „Szczecinecko-Polanowskiego Parku Krajobrazowego” jest przede wszystkim ochrona młodoglacjalnych form, których różnorodność, ilość oraz wielkość są rzadko spotykane na obszarach nizinnych, zarówno w kraju i w Europie. Chodzi o takie elementy, jak: olbrzymia Pradolina Pomorska - Radwi, różnorodne genetycznie i krajobrazowo jeziora, niezliczone torfowiska mszarne typu kotłowego, utwory morenowe (w tym moreny czołowe), płaszczyny zandrowe, doliny rzeczne o charakterze podgórskim oraz ogromna różnorodność florystyczna i faunistyczna. Innym celem stworzenia parku jest ochrona walorów krajobrazowych i kulturowych. Ponadto park stanie się brakującym w tej części województwa ogniwem łączącym najcenniejsze obszary pojezierza z podobnymi obszarami nadmorskimi.

W trakcie prac zaproponowano przebieg granicy „Szczecinecko-Polanowskiego Parku Krajobrazowego”, który objąłby całą wschodnią część gminy Bobolice. Jednak do czasu powołania Parku proponuje się utworzenie trzech obszarów chronionego krajobrazu - „Dolina Radwi”, „Dolona Chocieli” oraz „Bobolickie Jeziora Lobeliowe”.

Park Krajobrazowy „Dorzecze Parsęty”

Proponowany park obejmuje okolice miejscowości: Ujazd, Chmielna i Łozic. Przedmiotem ochrony miałyby być zachowanie zróżnicowanych i wyróżniających się ekosystemów przyrodniczych w obrębie całego Dorzecza Parsęty. Natomiast celem jest stworzenie naturalnego korytarza ekologicznego w obrębie całego dorzecza rzeki Parsęty oraz utworzenie powiązanego systemu obszarów chronionych w tej części województwa.

Doliny rzek Trzebiegoszcz i Łozicy, znajdują się w bezpośredniej zlewni rzeki Parsęty. Obszar swoim zasięgiem obejmuje:

- § strome jary i głębokie wąwozy rzeki Trzebiegoszcz i Łozicy;
- § obszar najwyższych wzniesień morenowych lobu Parsęty;
- § na dnie licznych jarów i wąwozów dominują łągi olszowe, a w obrębie wysięków wód podziemnych występują rzadkie postacie buczyny źródłiskowej na trawertynach;
- § na stromych krawędziach dolin dominują grądy, w tym bogate florystycznie grądy środkowoeuropejskie oraz kwaśne i żyzne postacie buczyn;
- § w jarach i wąwozach licznie występują źródłiska ze skrzypem olbrzymim oraz fragmenty łągów podgórskich;
- § ponadto obszar obejmuje dystroficzne jezioro Łozice z dużą populacją grążela drobnego!;
- § wokół jeziora Łozice panują stare drzewostany bukowe i dębowe z licznymi torfowiskami mszarnymi i jeziorkami dystroficznymi;
- § w okolicach Ujazdu znaczną powierzchnię zajmują świeże łąki, łąki pełnikowe i wilgotne łąki storczykowe oraz łągi jesionowo-olszowe;
- § obszar bytowania i rozrodu cennej fauny, jak: minóg strumieniowy, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, błotniak stawowy, orlik krzykliwy, bąk, bocian biały i czarny, derkacz, kania ruda, bielik, żuraw, zimorodek, dzięcioł czarny, gąsiorek, muchołówka mała, a z ssaków wydra.

Dorzecze Parsęty, wraz z dopływem Trzebiegoszczy i Łozicy stanowi interesujący obiekt pod względem przyrodniczym, geomorfologicznym, krajobrazowym i kulturowym. Na szczególną uwagę i ochronę zasługują:

- § naturalny charakter dopływów Parsęty na terenie gminy Bobolice – różnorodne formy morfologiczne;
- § malowniczy krajobraz Trzebiegoszczy i Łozicy z licznymi wąwozami i jarami;
- § obszar najwyższych wzniesień na terenie gminy w obrębie Lobu Parsęty (ponad 215 m n.p.m.);
- § liczne zjawiska źródłiskowe, często usytuowane w rozległych i stromych niszach źródłiskowych;
- § duża lesistość obszaru, w tym znaczny udział starodrzewów;
- § miejsce bytowania, rozrodu i wędrówek ryb łososiowatych oraz innych gatunków ryb cennych przyrodniczo;
- § ogromne bogactwo kręgowców i bezkręgowców;
- § liczne obiekty kulturowe, jak: grodziska, stare cmentarze ewangelickie, stare młyny i inne;
- § jako naturalny korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym;
- § jako cenne miejsce dla rozwoju agroturystyki.

Górne dorzecze Parsęty na terenie gminy obejmuje szereg ważnych siedlisk. Często są to siedliska bardzo rzadkie bądź unikatowe w skali kraju. Wiele z nich jest ważnym biotopem dla cennej fauny, która podlega ochronie na podstawie konwencji międzynarodowych. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługują:

- § liczne stanowiska roślin z Czerwonej Księgi i Czerwonych List;
- § naturalne i dobrze zachowane ekosystemy;
- § rzeka Parsęta i jej dopływy posiadają najlepsze w Polsce warunki dla tarła łososi;
- § obecność w dopływach Parsęty innych cennych przyrodniczo gatunków ryb (poza łososiowatymi): licznej populacji strzebli potokowej, głowacza i minoga strumieniowego;
- § duże połacie lasów łęgowych w obrębie dolin rzecznych i na obszarze zagłębień dennomorenowych;
- § malownicze krajobrazowo, głębokie wąwozy i strome jary rzeki Trzebiegoszczy i Łozicy;
- § obszar dla zachowania w Polsce naturalnej populacji złoci pochwowatej *Gagea spathacea* i grążela drobnego *Nuphar pumila*;
- § liczne i bardzo dobrze zachowane biotopy dla ptaków: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, bociana białego, bociana czarnego i zimorodka;
- § obszar, na którym realizowany jest międzynarodowy program „Zintegrowany system

zarządzania i ochrony terenów podmokłych w dorzeczu Parsęty”. Celem jego jest wypracowanie systemu zarządzania przyrzecznymi terenami podmokłymi dla ochrony bioróżnorodności w krajobrazie wiejskim, odtworzenie terenów podmokłych dla zwiększenia bioróżnorodności, zmniejszenia ryzyka powodzi w dolnej części dorzecza oraz ochrona przed zanieczyszczaniem biogenami pochodzenia rolniczego;

- § obszar, na którym realizowany jest program „Strategia rozwoju turystyki aktywnej w dorzeczu Parsęty”, którego celem jest wykorzystanie walorów dorzecza dla rozwoju regionu. Program ściśle związany jest z dbałością o stan czystości wód oraz z ochroną walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Dyrektywa siedliskowa:

Siedliska: naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, nizinne ziołorośla nadrzeczne i okrajkowe, łąki świeże użytkowane ekstensywnie, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, torfowiska wysokie zdolne do regeneracji, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, pła mszarne, źródliska wapienne, kwaśne buczyny, żyzne buczyny, grąd subatlantycki, grąd środkowoeuropejski, kwaśne dąbrowy, bory i lasy bagienne – brzeziny, lasy łęgowe, źródliska niewapienne, podmokłe łąki eutroficzne.

Fauna: wydra, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, minóg strumieniowy.

Dyrektywa ptasia: bąk, trzmiołojad, bocian czarny, bocian biały, derkacz, orlik krzykliwy, zimorodek, dzięcioł czarny, muchołówka mała.

Zagrożenia: Wycinanie lasu na stromych zboczach i krawędziach dolin oraz w obrębie stromych wąwozów i jarów, jak i w obrębie stromych nisz źródłiskowych; funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego, za pomocą którego wciąż odwadnianych jest wiele mokradeł; zaniechanie wypasu oraz zarzucenie koszenia łąk świeżych i łąk podmokłych; kłusownictwo ryb łososiowatych; zalesianie torfowisk i podmokłych łąk; zalewanie łąk i torfowisk – zbiorniki retencyjne; hodowla ryb; intensywne gospodarowanie w obrębie bagiennych lasów łęgowych; nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa oraz gospodarka odpadami - „dzikie wysypiska” śmieci (wieś Ujazd i Chmielno).

Wskazania konserwatorskie i planistyczne: Zachować obecny stan, lasy na zboczach i w stromych wąwozach uznać za wodochronne, ekstensywnie kosić podmokłe łąki pełnikowe i inne, nie wycinać drzewostanu w obrębie źródlisk, nie ujmować źródlisk i wód z rzek do hodowli ryb, nie tworzyć zbiorników retencyjnych w wąwozach oraz nie dokonywać innych zmian hydrologicznych w dolinie.

Uwagi: Ze względu na specyficzne warunki siedliskowe, jak i planowane zabiegi gospodarcze przez Nadleśnictwo Bobolice, proponowany PK wymaga natychmiastowego

opracowania granic i dokumentacji przyrodniczej w obrębie całego dorzecza Parsęty oraz wyznaczenia obszarów do ochrony czynnej.

1.2.2. Rezerваты przyrody

Rezerваты przyrody obejmują obszary, na których ekosystemy zachowane są w stanie naturalnym lub mało zmienionym. Istniejące materiały badawcze dowodzą dużego nagromadzenia w nich rzadkich gatunków roślin i ginących gatunków zwierząt, którym rezerwat może umożliwić przetrwanie. Plan ochrony, którego sporządzenie jest w przypadku rezerwatów obowiązkowe, uwzględni wszelkie aspekty dotyczące zagrożeń i sposobów zapobiegania im. Jednakże skomplikowana procedura powołania rezerwatu, jak również długi tok tworzenia planu ochrony, skłania do wskazania na istniejące przepisy o ochronie gatunkowej roślin i zwierząt (ANEKS), które w pewien sposób gwarantują ochronę tym unikalnym obszarom.

W obrębie rezerwatów wykluczone jest prowadzenie działalności nie związanej z ochroną chronionych elementów środowiska przyrodniczego (procesów, ekosystemów lub gatunków).

Na terenie gminy Bobolice do ochrony rezerwatowej przewidziano ekosystemy zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, które wyróżniają się unikatowymi walorami florystycznymi i krajobrazowymi. Wiele z tych obiektów wielokrotnie było wskazywanych do ochrony rezerwatowej. Ich wykaz i szczegółowy opis zamieszczono w ANEKSIE. Obejmują one następujące obszary:

- bardzo rzadkie na Pomorzu torfowiska alkaliczne – rez. „Zarzewie”;
- największe na Pomorzu skupiska łąk pełnikowych w dolinie Chocieli – rez. „Łąki Pełnikowe”;
- największe skupienie situ tępokwiatowego na Pomorzu Zachodnim z unikatowymi torfowiskami soligenicznymi – rez. „Dolina Zgniłej Strugi”;
- żyzne buczyny storczykowe na trawertynach w dolinie Debrzycy – rez. „Wapienny Las”;
- jezioro Łozica z największą populacją gązela drobnego na Pomorzu Zachodnim i unikatowymi mszarami – rez. „Jezioro Łozice”;
- głębokie jezioro dystroficzne otoczone mszarem – rez. „Jezioro Głębokie”;
- oraz naturalnie zachowane jeziora dystroficzne w otoczeniu mszarów lub pływających mat mszarnych z bogatą i rzadką florą: rez.: „Żurawie Mszary”, „Jezioro Czarne”, „Jezioro Trzebień”, „Mszary koło Ubiedrza”, Jezioro Żubrowe” i „Gagole Oko”.

W drugiej kolejności należy rozważyć ochronę rezerwatową obszarów, które również charakteryzują się dużymi walorami florystycznymi, ale przede wszystkim wybitnymi

walorami krajobrazowymi. Zostały one wskazane do ochrony rezerwatowej w operacie krajobrazowym. Ich wykaz i szczegółowy opis zamieszczono w ANEKSIE. Są to następujące obiekty:

- rezerwat przyrody „Jar Rzeki Trzebiegoszcz”;
- rezerwat przyrody „Bukowa Góra”;
- rezerwat przyrody „Zawilcowy Wąwóz”;
- rezerwat przyrody „Wąwóz Górawino”;
- rezerwat przyrody „Źródłiskowe Trawertyny”;
- rezerwat przyrody „Jezioro Pniewo”;
- rezerwat przyrody „Jezioro Czerwone”;
- rezerwat przyrody „Jezioro Czarne koło Porostu”.

Od 1993 roku koło Bobolic projektowany jest rezerwat florystyczny **„Pełnik europejski w Bobolicach”** nr na mapie **R - 21**. Granica projektowanego rezerwatu i otuliny wynosi 44,66 ha. Z roślin chronionych występuje tu pełnik europejski i storczyk szerokolistny oraz tojad mocny jako pozostałość po przydomowym ogrodzie.

Uwagi:

- projektowany rezerwat nie obejmuje największych skupisk pełnika europejskiego w dolinie Chocieli, a tym samym na Pomorzu;
- proponowana granica otuliny rezerwatu obejmuje tereny starej fabryki i prywatnych ogródków działkowych przy ulicy Fabrycznej w Bobolicach;
- należy jeszcze raz rozważyć lokalizację rezerwatu dla pełnika europejskiego w dolinie Chocieli. Na podstawie wieloletnich badań i obserwacji wynika, że optymalnym obszarem dla jego ochrony są łąki pełnikowe na północ od Bobolic. W tym miejscu oprócz pełnika europejskiego i storczyka szerokolistnego możemy chronić wiele innych roślin prawnie chronionych i zagrożonych. Ponadto łąki w tej części były do niedawna koszone, co znacznie obniża koszty aktywnej ochrony.

1.2.3. Obszary chronionego krajobrazu

OChK to wielkopowierzchniowa forma ochrony wprowadzana w miejscach o wysokich walorach krajobrazowych i zachowanych różnorodnych ekosystemach. Ustanowienie OChK nie wyklucza działalności człowieka na obszarze chronionym, jednakże nie może być ona sprzeczna z potrzebami zachowania stanu przyrody. Należy podkreślić, że jest to bardzo korzystne dla człowieka i przyrody rozwiązanie umożliwiające zachowanie walorów krajobrazowych i środowiskowych chronionego terenu, tym samym stanowiąc

o jego ciągłej atrakcyjności.

Celem obszarów chronionego krajobrazu jest:

- zatrzymanie procesów degradacji środowiska i zachowanie równowagi ekologicznej;
- utrzymanie dotychczasowych wartości krajobrazu naturalnego i kulturowego;
- tworzenie osłony dla obszarów o surowszych rygorach ochrony;
- wypracowanie racjonalnych zasad turystycznego wykorzystania obszaru;
- ochrona obszarów stanowiących część systemu ekologicznego.

Na terenie gminy zaproponowano utworzenie 4 obszarów chronionego krajobrazu: „Bobolickie Jeziora Lobeliowe”, „Dolina Radwi”, „Dolina Chotli” i „Dolina Chocieli”.

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Radwi” powiększenie istniejącego
Symbol i numer obiektu na mapie	OCHK – 1
Miejscowość	Kłanino – Górawino
Cel i przedmiot ochrony	Przedmiotem ochrony jest zachowanie niezwykle zróżnicowanych i wyróżniających się przyrodniczo ekosystemów doliny Radwi. Celem ochrony jest zachowanie ginących i rzadkich siedlisk oraz stworzenie naturalnego korytarza ekologicznego w obrębie całej zlewni rzeki Radwi, a w powiązaniu z PK „Dorzecze Parsęty” stworzenie powiązanego systemu obszarów chronionych we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego.
Opis walorów	Dolina Radwi i jej dopływy charakteryzuje się licznymi walorami przyrodniczymi. Obszar swoim zasięgiem obejmuje: § źródłkowe dopływy Radwi (obszar unikalnych mechowisk alkalicznych i torfowisk przejściowych, liczne zjawiska źródłkowe z wytrącaniem się martwicy wapiennej, fragmenty żyznych buczyn, łęgi i olsy źródłkowe, grądy i kwaśne buczyny na krawędziach i zboczach dolin); § dolinę rzeki Radew w obrębie Pradoliny Pomorskiej - dopływ Drężnianki z unikatowymi torfowiskami soligenicznymi koło Chocimina i mechowiskami koło Lubowa, unikatowe jeziorka dystroficzne i pła mszarne w rejonie Lubowa i Sarnowa, malownicze jezioro lobeliowe – jez. Czerwone, żywe torfowiska wysokie – kotłowe z torfowcami reliktowymi, rozległe kompleksy torfowisk niskich i przejściowych oraz łęgów olszowych i łęgów podgórskich w dolinie Radwi; § niepozorny dopływ Zgniłej Strugi z rozległymi torfowiskami i mechowiskami, na których znajduje się jedno z większych skupień situ tępokwiatowego na Pomorzu!; § niewielkie fragmenty borów sosnowych z licznymi torfowiskami mszarnymi i jeziorkami dystroficznymi; § na krawędziach Pradoliny Pomorskiej dobrze zachowane kompleksy

	starych drzewostanów bukowych, grądowych i kwaśnych dąbrów; § jezioro Nicemino (częściowo poza gminą) i dopływ rzeki Mszanki (wyjątkowe torfowiska przejściowe z wątlikiem błotnym, torfowiska mszarne z wrzoścem bagiennym, pła mszarne, jeziora dystroficzne, eutroficzne zbiorniki wodne z rdestnicami, rzeka Radew ze starorzeczami i mulistymi rozlewiskami); Dolina Radwi i jej dopływy to również interesujący obszar pod względem krajobrazowym, geomorfologicznym i kulturowym, w szczególności na ochronę zasługują: § malowniczy krajobraz Pradoliny Pomorskiej; § wyjątkowo dobrze zachowane podmokłe łąki eutroficzne i kalcyfilne; § wąwozy i jary oraz liczne źródła niewapienne; § liczne obiekty kulturowe, takie jak: parki podworskie, grodziska słowiańskie, kamienno-ceglane mosty łukowe, stare młyny, dawne systemy hydrotechniczne (tarany hydrauliczne), kapliczki i inne; § miejsca bytowania, rozrodu i wędrówek ryb łososiowatych oraz wielu innych grup kręgowców i bezkręgowców; § jako naturalny korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym!; § jako ważne miejsca wypoczynku i rekreacji.
Ocena walorów	Obszar doliny Radwi, obejmuje szereg ważnych i cennych siedlisk, często są to siedliska bardzo rzadkie lub jedyne w swoim rodzaju. Wiele z nich jest ważnym biotopem dla cennej fauny. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje: § liczna obecność gatunków z Czerwonej Księgi i Czerwonych List; § naturalne i dobrze zachowane ekosystemy wyróżniające się w skali kraju i regionu; duża koncentracja zjawisk źródłiskowych; § strome wąwozy i jary oraz ogromne nisze źródłiskowe z rzadkimi zbiorowiskami wapniolubnych mchów i wątrobowców oraz obecnością roślin naczyniowych o podgórskim charakterze; § rozległe w dolinach rzecznych lasy łęgowe o charakterze źródłiskowym ze storczykiem Fuchsa oraz udział łęgów wierzbowych i zarośli wierzbowo-wiklinowych; § unikalne torfowiska alkaliczne i torfowiska przejściowe z wieloma gatunkami ginącymi i zagrożonymi w skali Europy, Polski i Pomorza; § unikalne torfowiska soligeniczne z największą populacją situ tępokwiatowego na Pomorzu; § liczne i dobrze zachowane biotopy dla: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, kani rudej, sokoła wędrownego (obszar introdukcji tego gatunku!), bielika, puchacza, bociana białego, bociana czarnego, derkacza, dzięcioła czarnego, zimorodka i żurawia oraz dla wydry i kumaka nizinnego; § tarliska ryb łososiowatych oraz liczna populacja głowacza białopłetwego, strzebli potokowej i minoga strumieniowego.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: jeziora lobeliowe; starorzecza i naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne; naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne; nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników; wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym (poza gminą); suche wrzosowiska; zmiennowilgotne łąki trzęślicowe; nizinne ziołorośla nadrzeczne i okrajkowe; łąki świeże użytkowane ekstensywnie; torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą; torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do regeneracji; torfowiska przejściowe i trzęsawiska; pła mszarne; torfowiska alkaliczne – mechowiska; kwaśne buczyny; żyzne buczyny; grąd subatlantycki; grąd środkowoeuropejski; kwaśne dąbrowy; bory i lasy

	bagienne – brzeziny; lasy łęgowe (łęgi olszowo - jesionowe, podgórskie łęgi jesionowe, nadrzeczne zarośla wierzbowe); podmokłe łąki eutroficzne i kalcyfilne (<i>Calthion</i>); źródła niewapienne. Flora: obuwik pospolity, skalnica torfowiskowa. Fauna: wydra, podkowiec mały, nocek duży, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, głowacz białopłetwy, minóg strumieniowy.
Dyrektywa ptasia	Bielik, błotniak stawowy, bocian biały, bocian czarny, derkacz, dzięcioł czarny, gąsiorek, kania czarna, kania ruda, muchołówka mała, orlik krzykliwy, puchacz, sokół wędrowny, trzmiełojad, zimorodek, żuraw.
Zagrożenia	Zaniechanie wypasu oraz zarzucenie koszenia łąk świeżych, łąk wilgotnych i torfowisk mechowiskowych; zalesianie torfowisk i podmokłych łąk; funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego, za pomocą, którego wciąż odwadnianych jest wiele mokradeł; wycinanie lasu na stromych zboczach i krawędziach dolin oraz w obrębie stromych wąwozów, jarów, i nisz źródliskowych; gospodarowanie w bagiennych lasach olszowych, często na terenie wrażliwych torfowisk źródliskowych; hodowla ryb łososiowatych na obszarach źródliskowych i w obrębie mniejszych dopływów; nieuporządkowana gospodarka ściekami i odpadami - „dzikie wysypiska” śmieci.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachować obecny stan, ekstensywnie kosić podmokłe łąki i wypasać, lasy na zboczach uznać za wodochronne, nie wycinać drzewostanu w obrębie źródlisk, nie ujmować źródlisk i wód z rzeki do hodowli ryb oraz nie dokonywać innych zmian hydrologicznych w dolinie.
Uwagi	Obszar obejmuje i znacznie powiększa dotychczasowy Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Radwi”. Ze względu na specyficzne warunki siedliskowe, jak i planowane zabiegi gospodarcze przez Nadleśnictwo Bobolice i Tychowo, obiekt wymaga natychmiastowego opracowania granic i dokumentacji przyrodniczej oraz wytypowania obszarów do czynnej ochrony. Obszar zgłoszony do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Bobolickie Jeziora Lobeliowe”
Symbol i numer obiektu na mapie	OCHK – 2
Miejscowość	Okolice Bobolic i Porostu.
Cel i przedmiot ochrony	Przedmiotem ochrony jest zachowanie zróżnicowanych i wyróżniających się przyrodniczo ekosystemów licznych jezior, zwłaszcza lobeliowych. Celem ochrony jest zaspokojenie potrzeb dla turystyki i wypoczynku nad jeziorami w okolicach Bobolic oraz stworzenie powiązanego systemu obszarów chronionych w tej części województwa.
Opis walorów	To skupienie kilkunastu jezior rynnowych oraz niezliczona liczba oczek polodowcowych w okolicach Bobolic i Porostu. Obszar swoim zasięgiem obejmuje różnego typu zbiorniki wodne oraz torfowiska i rozległe kompleksy buczyn. Na szczególną uwagę i ochronę zasługują jeziora lobeliowe. Obejmują one aż 16 zbiorników wodnych, z których największe to jezioro: Chlewe Wielkie (Porost), Trzebień Średni, Kiełpino i Pniewo (Nafta). Prawie wszystkie jeziora charakteryzują się obecnością gatunków reliktowych, takich jak: lobelia jeziorna, brzeżyca jednokwiatowa i poryblin jeziorny oraz dobrze zachowaną roślinnością

	isoetydów. W dwóch rezerwach stwierdzono obecność elismy wodnej. Znaczną powierzchnię zajmują również zbiorniki dystroficzne. Największe z nich to jez. Trzebień, jez. Żubrowo, jak i wiele innych oczek polodowcowych bez nazwy. Często w ich obrębie rozwijają rozległe pła mszarne. Niemalą powierzchnię stanowią też zbiorniki mezotroficzne i eutroficzne, największe z nich to jez. Przybyszewko. Liczne małe oczka eutroficzne rozproszone są na obrzeżach kompleksów leśnych lub w krajobrazie rolniczym. Znaczącą powierzchnię stanowią torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą. Na szczególną uwagę zasługuje kompleks żywych torfowisk wysokich koło Drzewian. Mniejsze torfowiska mszarne (torfowiska kotłowe) występują bardzo licznie na bezodpływowych obszarach morenowych koło Porostu. Ponadto obszar obejmuje torfowiska mszarne z wrzoścem bagiennym, torfowiska przejściowe, brzeziny bagienne, suche wrzosowiska oraz liczne torfowiska mszarne zdolne do regeneracji. W otoczeniu jezior największą powierzchnię zajmują kwaśne buczyny i dąbrowy ze znacznym udziałem starodrzewi. Obszar Bobolickich Jezior Lobeliowych wyróżnia się dodatkowo pod względem botanicznym, krajobrazowym, geomorfologicznym i kulturowym, w szczególności na ochronę zasługują: § liczna populacja gatunków reliktowych z Czerwonej Księgi Roślin – lobelia jeziorna, poryblin jeziorny i brzeżyca jednokwiatowa; § malowniczy krajobraz jeziora Chlewe Wielkie oraz krajobraz pozostałych jezior rynnowych w otoczeniu kompleksów leśnych; § malowniczy krajobraz wzniesień kemowych z niezliczonymi oczkami wodnymi i torfowiskami; § śródleśne łąki eutroficzne; § obiekty kulturowe - jedno z lepiej zachowanych grodzisk słowiańskich nad jez. Chlewe Wielkie; § miejsca bytowania i rozrodu cennej fauny; § bardzo ważne miejsca wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców gminy.
Ocena walorów	Obszar Bobolickich Jezior Lobeliowych obejmuje szereg ważnych i cennych siedlisk, wiele z nich jest również ważnym biotopem dla cennej fauny. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje: § jedno z większych skupień jezior lobeliowych na Pomorzu z doskonale zachowaną roślinnością isoetydów; § liczne stanowiska roślin z Czerwonej Księgi i Czerwonych List; § naturalne i dobrze zachowane ekosystemy jezior i oczek wodnych oraz torfowisk kotłowych; § doskonale zachowane mszary środkowoeuropejskie oraz rozległe pła mszarne, które są siedliskiem dla wielu rzadkich i ginących taksonów w skali Polski i Pomorza; § specyficzne i wyjątkowe dla regionu torfowiska mszarne – tzw. torfowiska kotłowe; § liczne i dobrze zachowane biotopy dla niektórych ptaków – żurawia, perkozka, czy samotnika; § liczne i dobrze zachowane biotopy dla kumaka nizinnego.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: jeziora lobeliowe, eutroficzne zbiorniki wodne, naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym, suche wrzosowiska, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, torfowiska wysokie zdolne do regeneracji, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, pła mszarne, kwaśne buczyny, żyzne buczyny,

	grąd subatlantycki, kwaśne dąbrowy, bory i lasy bagienne – brzeziny, łąki; Flora: elisma wodna; Fauna: wydra, nocek duży, podkowiec mały, kumak nizinny, traszka grzebieniasta.
Dyrektywa ptasia	Bielik, błotniak stawowy, bocian czarny, derkacz, dzięcioł czarny, gąsiorek, kania czarna, kania ruda, orlik krzykliwy, sokół wędrowny, zimorodek, żuraw; Ptaki migrujące: brodziec samotny, cyraneczka, cyranka, gągoł, kokoszka wodna, kszysk, nurogęs, perkoz.
Zagrożenia	Do głównych zagrożeń w obrębie Bobolickich Jezior Lobeliowych należy: § eutrofizacja zbiorników lobeliowych, np. poprzez niewłaściwą gospodarkę wodno-ściekową w miejscach rekreacyjnych; § humizacja zbiorników lobeliowych, czyli dostawanie się do zbiorników związków humusowych z odwadnianych torfowisk; § funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego, za pomocą którego wciąż odwadnianych jest wiele mokradeł, § lokalizowanie infrastruktury turystycznej i domów mieszkalnych w obrębie jezior lobeliowych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachować obecny stan, nie lokalizować infrastruktury rekreacyjnej i zabudowy bezpośrednio nad jeziorami, zapobiegać eutrofizacji i humizacji jezior lobeliowych, nie odwadniać mokradeł.
Uwagi	Ze względu na specyficzne warunki siedliskowe, jak i planowane zabiegi gospodarcze przez Nadleśnictwo Bobolice, proponowany OCHK wymaga natychmiastowego opracowania granic i dokumentacji przyrodniczej oraz wytypowania obszarów do ochrony czynnej. Obiekt został zgłoszony do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Chocieli”.
Symbol i numer obiektu na mapie	OCHK – 3
Miejscowość	Kępsko – Porost.
Cel i przedmiot ochrony	Przedmiotem ochrony jest zachowanie niezwykle zróżnicowanych i wyróżniających się przyrodniczo ekosystemów doliny Chocieli. Celem ochrony jest zachowanie ginących i rzadkich siedlisk oraz stworzenie naturalnego korytarza ekologicznego w obrębie całej zlewni rzeki Radwi oraz stworzenie powiązanego systemu obszarów chronionych na obszarze zlewni Parsęty.
Opis walorów	Dolina Chocieli charakteryzuje się ogromną mozaiką cennych siedlisk – stwierdzono 46 zespołów roślinnych należących do 7 klas roślinności, w tym rzadkie zbiorowiska mchów i wątrobowców źródłiskowych, największe na Pomorzu skupienia łąk pełnikowych!, łąki trzęślicowe z nasięźrzałem pospolitym, ziołorośla, świeże łąki, torfowiska alkaliczne z mchami reliktowymi, torfowiska przejściowe, rozległe olsy i łęgi źródłiskowe ze storczykiem Fuchsa, żyzne grądy oraz kwaśne i żyzne buczyny. Dolina Chocieli to również interesujący obszar pod względem krajobrazowym, geomorfologicznym i kulturowym, w szczególności na ochronę zasługują:

	§ malowniczy krajobraz doliny; § wyjątkowo dobrze zachowane podmokłe łąki eutroficzne i kalcyfilne z pełnikiem, wieloma storczykami i wielosilem błękitnym; § wąwozy oraz liczne źródła na krawędziach; § torfowiska źródłiskowe w dolinie Chocieli - „zawieszone” na zboczach wzniesień kemowych i zasilane wodami podziemnymi należą do największych tego typu obiektów na Pomorzu, ich pokłady martwicy wapiennej (tufu źródłiskowego) przekraczają miąższość 7 m, a utwory te można obserwować na powierzchni w postaci scementowanych „bloków skalnych”; § liczne obiekty kulturowe, takie jak: grodziska słowiańskie, stare młyny i inne; § miejsca bytowania, rozrodu i wędrówek ryb łososiowatych oraz wielu innych grup kręgowców i bezkręgowców; § naturalny korytarz ekologiczny o znaczeniu regionalnym; § potencjalne miejsca wypoczynku, rekreacji i edukacji przyrodniczej.
Ocena walorów	Obszar doliny Chocieli, obejmuje szereg ważnych i cennych siedlisk, często są to siedliska bardzo rzadkie lub jedyne w swoim rodzaju. Wiele z nich jest ważnym biotopem dla cennej fauny. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje: § liczna obecność gatunków z Czerwonej Księgi i Czerwonych List; § naturalne i dobrze zachowane ekosystemy wyróżniające się w skali kraju i regionu; duża koncentracja zjawisk źródłiskowych; § strome wąwozy i jary oraz ogromne nisze źródłiskowe z rzadkimi zbiorowiskami wapniolubnych mchów i wątrobowców oraz obecnością roślin naczyniowych o podgórskim charakterze; § rozległe w dolinach rzecznych lasy łęgowe o charakterze źródłiskowym ze storczykiem Fuchsa oraz udział łęgów wierzbowych i zarośli wierzbowo-wiklinowych; § unikalne torfowiska alkaliczne i torfowiska przejściowe z wieloma gatunkami ginącymi i zagrożonymi w skali Europy, Polski i Pomorza; § wyjątkowo dobrze zachowane łąki w pełnym spektrum zróżnicowania, w tym największe skupienie pełnika europejskiego na Pomorzu!; § liczne i dobrze zachowane biotopy dla: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, kani rudej, sokoła wędrownego (obszar introdukcji tego gatunku!), bielika, puchacza, bociana białego, bociana czarnego, derkacza, dzięcioła czarnego, zimorodka i żurawia oraz dla wydry i kumaka nizinny; § tarliska ryb łososiowatych oraz liczna populacja głowacza białopłetwego, strzebli potokowej i minoga strumieniowego.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: jeziora lobeliowe; starorzecza i naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne; naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne; nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników; wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym (poza gminą); suche wrzosowiska; zmiennowilgotne łąki trzęślicowe; nizinne ziołorośla nadrzeczne i okrajkowe; łąki świeże użytkowane ekstensywnie; torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą; torfowiska wysokie zdegradowane lecz zdolne do regeneracji; torfowiska przejściowe i trzęsawiska; pła mszarne; kwaśne buczyny; żyzne buczyny; grąd subatlantycki; grąd środkowoeuropejski; kwaśne dąbrowy; bory i lasy bagienne – brzeziny; lasy łęgowe; podmokłe łąki eutroficzne i kalcyfilne (<i>Calthion</i>); źródła niewapienne. Fauna: wydra, podkowiec mały, nocek duży, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, głowacz białopłetwy, minóg strumieniowy.

Dyrektywa ptasia	Bielik, błotniak stawowy, bocian biały, bocian czarny, derkacz, dzięcioł czarny, gąsiorek, kania czarna, kania ruda, muchołówka mała, orlik krzykliwy, puchacz, sokół wędrowny, trzmielojad, zimorodek, żuraw.
Zagrożenia	Zaniechanie wypasu oraz zarzucenie koszenia łąk świeżych, łąk wilgotnych; zalesianie torfowisk i podmokłych łąk; funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego, za pomocą, którego wciąż odwadnianych jest wiele mokradeł; wycinanie lasu na stromych zboczach i krawędziach dolin oraz w obrębie stromych wąwozów i jarów, jak i w obrębie stromych nisz źródłiskowych; gospodarowanie w obrębie bagiennych lasów olszowych, często w obrębie wrażliwych torfowisk źródłiskowych; hodowla ryb łososiowatych na obszarach źródłiskowych i w obrębie mniejszych dopływów; nieuporządkowana gospodarka ściekami i odpadami - „dzikie wysypiska” śmieci.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachować obecny stan, ekstensywnie kosić i wypasać podmokłe łąki, lasy na zboczach uznać za wodochronne, nie wycinać drzewostanu w obrębie źródlisk, nie ujmować źródlisk i wód z rzeki do hodowli ryb oraz nie dokonywać innych zmian hydrologicznych w dolinie.
Uwagi	Ze względu na specyficzne warunki siedliskowe, jak i planowane zabiegi gospodarcze przez Nadleśnictwo Bobolice i Tychowo, obiekt wymaga natychmiastowego opracowania granic i dokumentacji przyrodniczej oraz wytypowania obszarów do czynnej ochrony. Obszar zgłoszony do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „DolinaChotli”.
Symbol i numer obiektu na mapie	OCHK – 4
Miejscowość	Wojęcino.
Cel i przedmiot ochrony	Przedmiotem ochrony jest zachowanie niezwykle zróżnicowanych i wyróżniających się przyrodniczo ekosystemów doliny Chotli. Celem ochrony jest zachowanie ginących i rzadkich siedlisk oraz stworzenie naturalnego korytarza ekologicznego w obrębie całej zlewni rzeki Radwi oraz stworzenie powiązanego systemu obszarów chronionych na obszarze dorzecza Parsęty i we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego.
Opis walorów	Obszar swoim zasięgiem obejmuje: głęboko wciętą dolinę rzeczną w okolicach Wojęcina, liczne wyięki wód podziemnych i bijące źródła, największe skupienie źródlisk znajduje się w ogromnych niszach źródłiskowych, których pionowe zbocza wznoszą się na wysokość 25-35 metrów!, liczne siedliska dla rzadkich mchów i wątrobowców z klasy <i>Montio-Cardaminetea</i> oraz stanowiska roślin o podgórskim charakterze, podmokłe łąki i ziołorośla ze storczykami, fragmenty lasów łęgowych o charakterze źródłiskowym ze storczykiem Fuchsa, strome zbocza doliny porośnięte naturalnym drzewostanem bukowym i bukowo-dębowym, rozległy park dworski o charakterze leśnym, na obszarze którego dominują rodzime gatunki drzew oraz cenne drzewo pochodzenia obcego - tulipanowiec amerykański. Dolina Chotli i jej źródłiskowe dopływy to również interesujący obszar pod względem krajobrazowym, geomorfologicznym i kulturowym, w

	szczegółności na ochronę zasługują: § malowniczy krajobraz głęboko wciętej doliny; § rozległe wąwozy i jary z ciekami wodnymi; § wyjątkowo dobrze zachowane źródła i ich ogromne nisze źródłowe z procesami erozji wstecznej; § podmokłe łąki eutroficzne ze storczykami; § liczne obiekty kulturowe, takie jak: parki podworskie, grodziska słowiańskie, stare młyny, kapliczki i inne; § miejsca bytowania, rozrodu i wędrówek ryb łososiowatych oraz wielu innych grup kręgowców i bezkręgowców; § jako naturalny korytarz ekologiczny o znaczeniu regionalnym; § jako potencjalne miejsca wypoczynku i rekreacji.
Ocena walorów	Obszar doliny Chotli, obejmuje szereg ważnych i cennych siedlisk, często są to siedliska bardzo rzadkie lub jedyne w swoim rodzaju. Wiele z nich jest ważnym biotopem dla cennej fauny. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje: § liczna obecność gatunków z Czerwonej Księgi i Czerwonych List; § naturalne i dobrze zachowane ekosystemy wyróżniające się w skali kraju i regionu; § największa koncentracja zjawisk źródłowych na Pomorzu; § strome wąwozy i jary oraz ogromne nisze źródłowe z rzadkimi zbiorowiskami wapniolubnych mchów i wątrobowców oraz obecnością roślin naczyniowych o podgórskim charakterze; § rozległe w dolinach rzecznych lasy łęgowe o charakterze źródłowym ze storczykiem Fuchsa oraz udział łęgów wierzbowych i zarośli wierzbowo-wiklinowych; § wyjątkowo zachowane łąki w pełnym spektrum zróżnicowania, w tym duże skupienia pełnika europejskiego; § unikalne torfowiska alkaliczne i torfowiska przejściowe z wieloma gatunkami ginącymi i zagrożonymi w skali Europy, Polski i Pomorza; § liczne i dobrze zachowane biotopy dla: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, kani rudej, sokoła wędrownego (obszar introdukcji tego gatunku!), bielika, puchacza, bociana białego, bociana czarnego, derkacza, dzięcioła czarnego, zimorodka i żurawia oraz dla wydry i kumaka nizinny; § tarliska ryb łososiowatych oraz liczna populacja głowacza białopłetwego, strzebli potokowej i minoga strumieniowego.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: jeziora lobeliowe; starorzecza i naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne; naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne; nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników; wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym (poza gminą); suche wrzosowiska; zmiennowilgotne łąki trzęślicowe; nizinne ziołorośla nadrzeczne i okrajkowe; łąki świeże użytkowane ekstensywnie; torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą; torfowiska wysokie zdegradowane lecz zdolne do regeneracji; torfowiska przejściowe i trzęsawiska; pła mszarne; kwaśne buczyny; żyzne buczyny; grąd subatlantycki; grąd środkowoeuropejski; kwaśne dąbrowy; bory i lasy bagienne – brzeziny; lasy łęgowe (łęgi olszowo - jesionowe, podgórskie łęgi jesionowe, nadrzeczne zarośla wierzbowe); podmokłe łąki eutroficzne i kalcyfilne (<i>Calthion</i>); źródła niewapienne. Fauna: wydra, podkowiec mały, nocek duży, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, głowacz białopłetwy, minóg strumieniowy.
Dyrektywa ptasia	Bielik, błotniak stawowy, bocian biały, bocian czarny, derkacz, dzięcioł czarny, gąsiorek, kania czarna, kania ruda, muchołówka mała, orlik

	krzykliwy, puchacz, sokół wędrowny, trzmiełojad, zimorodek, żuraw.
Zagrożenia	Zaniechanie wypasu oraz zarzucenie koszenia łąk świeżych, łąk wilgotnych; zalesianie torfowisk i podmokłych łąk; funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego, za pomocą, którego wciąż odwadnianych jest wiele mokradeł; wycinanie lasu na stromych zboczach i krawędziach dolin oraz w obrębie stromych wąwozów i jarów, jak i w obrębie stromych nisz źródłiskowych; gospodarowanie w obrębie bagiennych lasów olszowych, często w obrębie wrażliwych torfowisk źródłiskowych; hodowla ryb łososiowatych na obszarach źródłiskowych i w obrębie mniejszych dopływów; nieuporządkowana gospodarka ściekami i odpadami - „dzikie wysypiska” śmieci.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachować obecny stan, ekstensywnie kosić podmokłe łąki i wypasać, lasy na zboczach uznać za wodochronne, nie wycinać drzewostanu w obrębie źródlisk, nie ujmować źródlisk i wód z rzeki do hodowli ryb oraz nie dokonywać innych zmian hydrologicznych w dolinie.
Uwagi	OChK „Dolina Chotli” tylko swój początek ma na terenie gminy Bobolice, znaczne obszary powinny zostać włączone z terenu gminy Tychowo. Ze względu na specyficzne warunki siedliskowe, jak i planowane zabiegi gospodarcze przez Nadleśnictwo Bobolice i Tychowo, obiekt wymaga natychmiastowego opracowania granic i dokumentacji przyrodniczej oraz wytypowania obszarów do czynnej ochrony. Obszar zgłoszony do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.

1.2.4. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Ich celem jest ochrona zarówno wartości przyrodniczych jak i kulturowych na wskazanym obszarze z uwzględnieniem walorów estetycznych. Działalność na terenach objętych tą formą ochrony uwarunkowana jest opracowaniem dla nich planu zagospodarowania przestrzennego. Plan ten winien uwzględniać postulaty przyrodników w aspekcie lokalizacji dróg, sieci osadniczej, projektowanych inwestycji itd. Stwarza to najkorzystniejsze warunki dla rzeczywistego zabezpieczenia istniejących na obszarze ZPK cennych niedużych obszarów i obiektów o małej odporności biologicznej na oddziaływania zewnętrzne.

Przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza wykazała istnienie chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz szczególne cechy geomorfologiczne terenu gminy. Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, które proponujemy powołać są pewnym podkreśleniem charakterystycznych dla tej gminy walorów. Nadanie im rangi obszaru chronionego skłoni właścicieli, decydentów i potencjalnych inwestorów do wnikliwego rozpatrywania problemów związanych z użytkowaniem tego terenu.

Proponuje się utworzenie w granicach gminy **3 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych**. Obejmują one większe pod względem powierzchni tereny o

zróżnicowanym charakterze i siedliskach posiadające duże lub wybitne walory przyrodnicze i krajobrazowe. Znalazły się tu obszary o największej atrakcyjności turystycznej. Objęcie ich ochroną z wyraźnie określonymi wskazaniem powinno umożliwić racjonalną eksploatację turystyczną.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Kłaninki”
Symbol i numer obiektu na mapie	ZPK – 1 N-R 8-11
Miejscowość	Kłanino.
Cel i przedmiot ochrony	Przedmiotem ochrony jest malowniczy krajobraz głęboko wciętej rynny subglacjalnej z mozaiką roślinności łąkowej oraz leśnej na stromych zboczach dolinki.
Opis walorów	Obszar swoim zasięgiem obejmuje: § malowniczy krajobraz głębokiej rynny subglacjalnej, którą w przeszłości płynęły wody w kierunku Pradoliny Pomorskiej; § podmokłe łąki na dnie rynny z bogatą florą, które do dziś są koszone, co jest rzadkością na Pomorzu Środkowym; znaczną powierzchnię zajmują tu podmokłe łąki rdestowo-ostrożeńowe i ziołorośla; § fragmenty lasów łęgowych o charakterze źródliskowym ze storczykiem Fuchsa i wawrzynkiem wilcze łyko oraz manną gajową i kokoryczą okulkową – gatunki o podgórskim charakterze; § strome zbocza porośnięte grądami; § zespół pałacowy w Kłaninie.
Ocena walorów	Obiekt wybitnie wyróżniający się krajobrazowo! Piękna panorama widokowa, udział gatunków prawnie chronionych i zagrożonych, udział flory o podgórskim charakterze, stanowisko łęgowe orlika krzykliwego.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: podmokłe łąki, łęgi, grądy, źródliska.
Dyrektywa ptasia	Orlik krzykliwy.
Zagrożenia	Zaniechanie koszenia łąk, wycinka lasu na stromych zboczach rynny, zalanie dolinki.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Nie zaniechać ekstensywnego koszenia łąk, nie zalewać doliny, nie wycinać lasu na stromych krawędziach doliny – pozostałe lasy na krawędziach uznać za wodo- i glebochronne.
Uwagi	Cały obszar proponuje się włączyć do OChK „Dolina Chocieli”

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Źródłiska Chotli”
Symbol i numer obiektu na mapie	ZPK – 2 E-L 14-18
Miejscowość	Wojęcino.
Cel i przedmiot ochrony	Przedmiotem ochrony jest malowniczy krajobraz głęboko wciętej doliny rzeki Chotli z mozaiką krajobrazu naturalnego i kulturowego. Celem ochrony jest zachowanie największej koncentracji źródlisk i rozległych nisz źródliskowych na zboczach doliny oraz mozaiki roślinności źródliskowej, leśnej i łąkowej.
Opis walorów	Obszar obejmuje wzniesienia morenowe i strome zbocza, które porośnięte są drzewostanem bukowym i bukowo-dębowym, których wiek przekracza często 100-120 lat. Są to wyjątkowo naturalnie wykształcone zbiorowiska leśne kwaśnej buczyny. Niektóre fragmenty lasu nawiązują do uboższej postaci żyźnej buczyny pomorskiej. Na szczególną uwagę i ochronę zasługują głębokie jary i strome wąwozy, porośnięte starym drzewostanem grądowym oraz bardzo liczne źródłiska na zboczach doliny. Źródłiska często znajduje się w rozległych niszach źródliskowych, których pionowe ściany wznoszą się na wysokość 20-30 metrów! Obszary źródliskowe to siedliska dla rzadkich mchów i wątrobowców z klasy oraz stanowiska roślin o podgórskim charakterze, jak: manna gajowa, czy przetacznik górski. W obrębie proponowanego ZPK znajduje się przepiękny park w Wojęcinie o leśnym charakterze. Na terenie parku licznie występują stare dęby szypułkowe, lipy drobnolistne, graby, modrzewie europejskie i świerki pospolite. Na uwagę zasługuje lipa drobnolistna, której obw. przekracza 4 m oraz stare aleje lipowe, grabowe i kasztanowe. Z gatunków obcego pochodzenia osobliwością jest tulipanowiec amerykański. Na dnie doliny i na jej krawędziach znajdują się bardzo dobrze zachowane grodziska.
Ocena walorów	Obszar o wybitnych, ponadregionalnych walorach krajobrazowych i kulturowych, o najliczniejszej koncentracji zjawisk źródliskowych na Pomorzu Zachodnim!
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: kwaśne buczyny i dąbrowy, lasy łąkowe, podmokłe łąki.
Dyrektywa ptasia	Bocian czarny, orlik krzykliwy, derkacz.
Zagrożenia	Gospodarka leśna, stawy rybne.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Nie stosować zrębów zupełnych na obszarze stromych zboczy doliny, głębokie wąwozy i strome nisze źródliskowe wyłączyć z użytkowania!, nie ujmować wód ze źródlisk do hodowli ryb, ani nie dokonywać innych zmian hydrologicznych w obrębie doliny.
Uwagi	Cały obszar proponuje się włączyć do OChK „Dolina Chotli”.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Chocieli” (powiększenie istniejącego ZPK)
Symbol i numer obiektu na mapie	ZPK – 3 T-AA 16-21
Miejscowość	Bobolice – Chlebowo.
Cel i przedmiot ochrony	Przedmiotem ochrony jest malowniczy krajobraz doliny Chocieli z mozaiką krajobrazu naturalnego i kulturowego. Celem ochrony są kwieciste i bogate florystycznie łąki, w tym największe skupienie pełnika europejskiego na Pomorzu!, które nie zostały ujęte w dotychczasowych formach ochrony przyrody i propozycjach w dolinie Chocieli, tj. zespół przyrodniczo-krajobrazowy i projektowany rezerwat przyrody.
Opis walorów	1. Wyjątkowo dobrze zachowane podmokłe łąki eutroficzne i kalcyfilne w różnym spektrum fitosocjologicznym, zasilane wodami podziemnymi i „zawieszone” na zboczach doliny Chocieli. Znaczną powierzchnię zajmują podmokłe łąki rdestowo-ostrożeńowe, ziołorośla, łąki trzęślicowe oraz turzycowiska, fragmenty lasów łęgowych o charakterze źródliskowym. Jednak na szczególną uwagę i ochronę zasługują największe skupienia na Pomorzu łąk pełnikowych w różnym spektrum oraz mechowiska z reliktowymi mchami. Obszar ponadto obejmuje rozległe zbiorowiska turzycy darniowej, płatów z trzciną, podmokłe łąki z sitowiem oraz źródliskowe postacie skrzypu błotnego ze storczykami, a na zboczach pastwiska z kłosówką. Na szczególną uwagę zasługuje masowe skupienie pełnika europejskiego oraz liczny udział storczyków - storczyka szerokolistnego, kruszczyka błotnego, storczyka plamistego, listerę jajowatą, podkolana białego, jak i innych gatunków: naparstnica zwyczajna, pierwiosnka lekarska, groszek błotny, czy czyściec lekarski (bukwica lekarska). W kompleksie bagiennych lasów olszowych i zarośli swoje stanowiska ma: storczyk Fuchsa, porzeczka czarna, manna gajowa, kokorycza okółkowa, dzwonek szerokolistny, kalina koralowa, marzanka wonna i klon polny, a na nieużytkach masowo rosną kocanki. 2. Rozległy kompleks zmeliorowanych torfowisk źródliskowych, „zawieszonych” na zboczach wzniesień kemowych koło Opatówka, należących prawdopodobnie do największych tego typu obiektów na Pomorzu! Deniwelacja od szczytu kopuły torfowiska do lustra wody w rzece osiąga 32 m na odcinku około 1,5 km. Wytrącane w torfie związki wapnia utworzyły pokłady martwicy wapiennej (trawertynu), których miąższość przekracza tu 7 m! Szczególnie interesujące są miejsca, w których nastąpiło odsłonięcie scementowanych „bloków skalnych” martwicy wapiennej. Na tym obszarze (poza istniejącym ZPK) występuje ogromne zróżnicowanie roślinności: źródliskowej, szuwarowej, torfowiskowej, łąkowej oraz leśnej i zaroślowej z klasy <i>Alnetea glutinosae</i> i <i>Quercus-Fagetum</i>. Stwierdzono tu 16 zbiorowisk łąkowych z klasy <i>Molinio-Arrhenatheretea</i>, które zakwalifikowano do 3 związków zespołów - <i>Calthion</i>, <i>Filipendulo-Petasition</i> i <i>Molinion</i>. W przeszłości największe powierzchnie zajmowały wilgotne łąki. Obecnie, zaniechanie koszenia łąk spowodowało uruchomienie gwałtownej sukcesji w kierunku wielu innych zbiorowisk łąkowych ze związku <i>Calthion</i>, <i>Filipendulo-Petasition</i> i <i>Molinion</i>, które tworzą etapy przejściowe do licznych zarośli wierzbowych i turzycowisk. Właśnie na tym obszarze, kilkanaście lat po zaniechaniu użytkowania, swoje optimum siedliskowe osiągają łąki pełnikowe i

	zajmują tu największe powierzchnie w dolinie Chocieli (poza obszarem koło Chlebowia). Z niezrozumiałych względów obszar ten nie został włączony do Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego Dolina rzeki Chocieli. Oprócz łąk pełnikowych znaczną powierzchnię zajmują zbiorowiska z turzycą błotną i fitocenozy turzycy darniowej oraz płaty z trzciną i kępy zarośli wierzbowych. Z ogromnego bogactwa florystycznego na szczególną uwagę zasługują: masowe połacie pełnika europejskiego, liczna obecność wielosiła błękitnego oraz liczne storczyki: storczyka szerokolistnego, podkolana zielonawego, podkolana białego, a w olsach źródłiskowych storczyka Fuchsa. Na uwagę zasługują też rzadkie turzyce, jak: turzyca dwustronna i turzyca obła. Ponadto w przyległych lasach bukowych, grabowych i olszowych rośnie: wawrzynek wilczełyko, marzanka wonna, porzeczka czarna, kalina koralowa, czerniec gronkowy, manna gajowa, fiołek przedziwny oraz wiele rzadkich mchów i wątrobowców źródłiskowych. 3. Kompleks bagiennych lasów olszowych, szuwarów i turzycowisk oraz podmokłych łąk wzdłuż źródeł Chocieli. Na szczególną uwagę i ochronę zasługują wilgotne łąki ze storczykiem szerokolistnym, pełnikiem europejskim i bukwicą lekarską oraz łąki trzęślicowe z nasięźrzałem pospolitym, dziewięciornikiem błotnym, listerą jajowatą i turzycą łuszczkowatą. Przy drodze rośnie podkolan biały. Bagienne łęgi olszowe są siedliskiem dla porzeczki czarnej <i>Ribes nigrum</i>.
Ocena walorów	Liczny udział gatunków prawnie chronionych i zagrożonych z Czerwonej Księgi i Czerwonej Listy, największe skupienie łąk pełnikowych na Pomorzu!, które do dziś nie jest objęte ochroną prawną.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: podmokłe łąki, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, łęgi, grądy, źródliska.
Dyrektywa ptasia	Żuraw, orlik krzykliwy, derkacz.
Zagrożenia	Zaniechanie koszenia łąk.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Przywrócić ekstensywne koszenie, nie kopać stawów rybnych, nie zalewać podmokłych łąk.
Uwagi	Obszar łąk pełnikowych koło Chlebowia kwalifikuje się do ochrony rezerwatu, również wyjątkowe zjawiska źródłiskowe w dolinie Chocieli z trawertynami zasługują na ochronę rezerwatową. Cały obszar proponuje się włączyć do OChK „Dolina Chocieli”.

1.2.5. Użytki ekologiczne

Zgodnie z art. 30 ustawy z dn. 16.10.1991 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 91.114.492 z późniejszymi zmianami) użytkami ekologicznymi są „zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków

roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu”.

Ustawa o ochronie przyrody dopuszcza powoływanie użytków ekologicznych zarówno przez wojewodę jak i przez gminy, które mogą dzięki temu kierując się troską o zachowanie największych wartości na obszarze swego administrowania skutecznie zadbać o zachowanie cennych przyrodniczo obiektów.

W wyniku inwentaryzacji przyrodniczej gminy Bobolice stwierdzono na jej terenie 57 obiektów odpowiadających ustawowej definicji użytku ekologicznego i wymagających ochrony ze względu na potrzeby ochrony różnorodności biologicznej i sprawnego funkcjonowania systemów ekologicznych. Ich szczegółowy opis i lokalizację zamieszczono w Aneksie. Niektóre obiekty ze względu na jednakowe walory przyrodnicze zostały opisane razem.

1.2.6. Pomniki przyrody

W gminie Bobolice stwierdzono 49 obiektów, które powinny być chronione jako pomniki przyrody. Są to pojedyncze drzewa, grupy drzew i aleje. W odniesieniu do drzew będących pomnikami przyrody zalecany jest ich podział na dwie kategorie ochronne - **ściśłą i częściową**, wynikający z celu ochrony i roli obiektu chronionego.

Dla pomnikowych drzew i alei, które spełniają rolę kulturową lub krajobrazową proponowana jest ochrona częściowa. Wobec obiektów tego rodzaju nie tylko dopuszczalne, ale wręcz wskazane jest dokonywanie zabiegów poprawiających i zabezpieczających ich stan zdrowotny oraz estetykę.

Te obiekty pomnikowe, które pełnią dużą rolę biocenotyczną (np. okazałe drzewa na terenach leśnych i rosnące na obrzeżach lasów) powinny być objęte ochroną ściśłą wykluczającą stosowanie zabiegów ochronnych. Drzewa te powinny być chronione także po swojej śmierci, aż do całkowitego rozpadu.

Poniżej przedstawiono spis pomników przewidzianych do ochrony.

Symbol na mapie 1: 25 000	Miejscowość	Opis obiektu	Uwagi
17.	Kłanino	Klon zwyczajny o obw. 310 cm.	Ochrona częściowa.
18.	Krępa	Kasztanowiec zwyczajny o obw. 370 cm.	Ochrona częściowa
19.	Cybulino, na terenie posesji nr 16/2	Lipa drobnolistna o obw. 375 cm	Ochrona częściowa

20.	Cybulino, na terenie posesji nr 17/1	Lipa drobnolistna o obw. 365 m.	Ochrona częściowa
21.	Krepa	Dąb szypułkowy o obw. 415 cm.	Ochrona częściowa
22.	Krepa	Dąb szypułkowy o obw. 450 cm.	Ochrona częściowa
23.	Dargiń, posesja nr 38	Dąb szypułkowy o obw. 350 cm.	Ochrona częściowa
24.	Dargin	Jesion wyniosły o obw. 300 cm.	Ochrona częściowa
25.	Ubiedrze, naprzeciw posesji nr 27	Kasztanowiec zwyczajny o obw. 345 cm.	Ochrona częściowa
26.	Ubiedrze, naprzeciw posesji nr 27	Kasztanowiec zwyczajny o obw. 355 cm.	Ochrona częściowa
27.	Ubiedrze	Dąb szypułkowy o obw. 510 cm.	Ochrona częściowa
28.	Wąwóz koło Górawina	Dąb szypułkowy o obw. 640 cm.	Ochrona ścisła
29.	Świelino, przy stacji PKP	Dąb szypułkowy o obw. 560 cm.	Ochrona częściowa
30.	Gozd, przy kościele	Lipa drobnolistna o obw. 510cm.	Ochrona częściowa
31.	Gozd – Odbudowa	Żywotnik zachodni o obw. 275 cm.	Ochrona częściowa
32.	Świelino, przy byłej szkole podstawowej	Cis pospolity o obw. 170 cm.	Ochrona częściowa
33.	Glinka	Dąb szypułkowy o obw. 440 cm	Ochrona częściowa
34.	Gozd - Odbudowa	Żywotnik olbrzymi o obw. 180 cm.	Ochrona częściowa
35.	Gozd - Odbudowa	Żywotnik zachodni o obw. 150 cm.	Ochrona częściowa
36.	Kępsko, przy posesji nr 2	Dąb szypułkowy o obw. 540 cm.	Ochrona częściowa
37.	Różany	4 jesiony wyniosłe o obw. 305-405cm.	Ochrona częściowa
38.	Głodowa	Dąb szypułkowy o obw. 560 cm.	Ochrona częściowa
39.	Głodowa	Dąb szypułkowy o obw. 480 cm.	Ochrona częściowa
40.	Głodowa	Dąb szypułkowy o obw. 570 cm.	Ochrona częściowa
41.	Głodowa	Dąb szypułkowy o obw. 535 cm.	Ochrona częściowa
42.	Wieś Wilczogóry	Głaz narzutowy o obw. 4,5 m i wys. 1,2 m.	Ochrona ścisła

43.	Obręb Kurowo I-ctowo Kurowo, oddz. 239b	Głaz narzutowy o obw. 3,7 m i wys. 1,2 m.	Ochrona ścisła
44.	Stare Borne, przy polnej drodze	Głazowisko o pow. 10x6 m.	Ochrona ścisła
45.	Obręb Bobolice I-ctowo Chlebowo, oddz. 644j	Głaz narzutowy o obw. 8,5 m i wys. 0,4 m.	Ochrona ścisła
46.	Trzebień	Lipa drobnolistna o obw. 410 cm.	Ochrona częściowa
47.	Ujazd, w wąwozie	3 dęby szypułkowe o obw. 350- 450 cm.	Ochrona częściowa
48.	Opatówek	Dąb szypułkowy o obw. 560 cm.	Ochrona częściowa
49.	Łozice	Lipa drobnolistna o obw. 450cm.	Ochrona częściowa
50.	Łozice	Wiąz górski o obw. 580 cm.	Ochrona częściowa
51.	Drzewiany	Lipa drobnolistna o obw. 410 cm. Ochrona częściowa	Ochrona częściowa
52.	Darzewo, polna droga do Grzybnicy	Aleja kasztanowa o obw. 300 - 380 cm.	Ochrona częściowa
53.	Kłanino	Aleja jesionowa o obw. 160 - 370 cm.	Ochrona częściowa
54.	Kłanino	Aleja klonowa (klon jawor i zwyczajny) o obw. 210-350 cm.	Ochrona częściowa
55.	Kłanino	Aleja klonowa (klon zwyczajny i jawor) o obw. 210-350 cm.	Ochrona częściowa
56.	Droga z Gozdu do Cybulina	Aleja mieszana – jesionowo- klonowa (klon zwyczajny i jawor) o obw. 120-370 cm.	Ochrona częściowa
57.	Wojęcino, polna droga do Świelina	Aleja mieszana klonowo-lipowa, ponadto okazy jesionu wyniosłego i klonu srebrzystego o obw. 280-330 cm.	Ochrona częściowa
58.	Droga z Dobrociech do Głodowa	Aleja klonowa	Ochrona częściowa
59.	Droga z Bobolic do Gozdu	Aleja jesionowa o obw. 120 - 380 cm.	Ochrona częściowa
60.	Kępsko	Aleja mieszana klonowo-lipowa o obw. 210-410 cm.	Ochrona częściowa

61.	Bobolice	Aleja lipowa	Ochrona częściowa
62.	Droga z Ujazdu w kierunku Czech	Aleja dębów szypułkowych i bezszypułkowych o obw. 220-490 cm.	Ochrona częściowa
63.	Obręb Kurowo l-ctw Lubowo, oddz. 30j	Głaz narzutowy o obw. 4,7 m i wys. 1,2 m.	Ochrona ścisła
64.	Obręb Kurowo l-ctwo Kurowo, oddz. 265h	Głaz narzutowy o obw. 5,5 m i wys. 1,5 m.	Ochrona ścisła
65.	Obręb Kurowo l-ctwo Kurowo, oddz. 265g	Głaz narzutowy o obw. 5 m i wys. 1 m.	Ochrona ścisła

Po uzupełnieniu koniecznej dokumentacji w/w obiekty powinny zostać uznane pomnikami przyrody przez Wojewodę lub Radę Gminy.

Wskazania konserwatorskie:

1. Dla powyższych obiektów należy sporządzić metryki wg wzoru stosowanego w dokumentacji pomników przyrody dla województwa szczecińskiego (w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody).
2. Oznakować, otoczyć opieką konserwatorską, chronić przed wycięciem i uszkodzeniem.
3. Opisać w materiałach promocyjnych, rozpowszechnić informacje wśród miejscowej ludności i turystów.

1.2.7. Przewidziane miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych

Na terenie gminy Bobolice wyznaczenia granic stref ochronnych wymagają stanowiska:

- orlika krzykliwego L-ctwo Kępno, Obręb Kurowo, N-ctwo Bobolice;
- orlika krzykliwego L-ctwo Żydowo, Obręb Polanów, N-ctwo Polanów;
- bielika L-ctwo Żydowo, Obręb Polanów, N-ctwo Polanów.

1.2.8. Obszary cenne przyrodniczo

W tym punkcie omówiono pozostałe cenne obiekty przyrodnicze, którymi są rozproszone układy biocenotyczne ze stanowiskami chronionych i zagrożonych roślin, zbiorowiska roślin, miejsca bytowania i rozrodu rozmaitych gatunków fauny, skupiska starodrzewu, aleje i szpalery nie zgłoszone do ochrony pomnikowej i in. Obszarów tych jest

9, a rozmieszczone są na terenie całej gminy. Większość z nich stanowi wyodrębnione w krajobrazie rolniczym enklawy roślinności podmokłych łąk, zarastających oczek, które są miejscem bytowania i rozrodu chronionych gatunków zwierząt.

Obiekty te są ważne dla zachowania różnorodności biologicznej flory i fauny oraz wartościowymi krajobrazowo miejscami na omawianym terenie. Bytujące tu zwierzęta i rosnące rośliny należą do taksonów objętych ochroną gatunkową i z tego powodu degradacja tych miejsc jest zabroniona. Niektóre z tych obszarów można na podstawie obowiązujących przepisów uznać za miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków chronionych i wyznaczyć ich granice. Określenie lokalizacji powyższych obszarów oraz opis ich walorów jest wskazówką dla planistów umożliwiającą im projektowanie zagospodarowania obszaru gminy z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody.

Podejmowanie decyzji o działaniach na tych terenach powinno odbywać się w porozumieniu ze specjalistami przyrodnikami, którzy mogą wskazać kolizje planowanych posunięć ze środowiskiem i jeśli to będzie możliwe określać wskazania dla konkretnych miejsc.

Poniżej przedstawiamy spis i krótki opis obszarów cennych znajdujących się na terenie gminy.

Symbol na mapie 1: 25 000	Opis obiektu
OC 1 O,P 6-8	Obszar położony w okolicach wsi Kępiste, oddz. 211i, 184a, 211d,h, 184b N-ctwa Bobolice. Cenne torfowiska mszarne w zagłębieniach morenowych (torfowiska kotłowe), porośnięte głównie przez mszar z turzycą dzióbkową. Jeden obiekt obejmuje ładny fragment boru bagiennego. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – zdegradowane torfowiska wysokie, lasy bagienne.
OC 2 T 8	Obszar położony o okolicach Kurowa. Malownicze krajobrazowo wąwozy na krawędzi Pradoliny Radwi. Na dnie wąwozu znajdują się rozległe źródła z rzadką roślinnością źródliskową: zbiorowisko z <i>Pellia endiviaefolia</i> oraz samodzielne zbiorowiska mchów źródliskowych - <i>Cratoneuretum filicini</i> i <i>Brachythecium rivularis</i> . Na wysiękach wód podziemnych rozwijają się łęgi źródliskowe. Stanowisko manny gajowej i paprotki zwyczajnej. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – źródliska, kwaśne buczyny, subatlantyckie środkowoeuropejskie lasy dębowe i dębowo-grabowe, lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym.
OC 3 Z 8	Obszar położony w okolicy Lubowa, oddz. 126f N-ctwo Bobolice. Obiekt obejmuje torfowisko mszarne, w tym mszar z turzycą dzióbkową i mszar z welnianką pochwowatą - stanowisko rosiczki okrągłolistnej, modrzewnicy zwyczajnej i borówki bagiennej. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – zdegradowane torfowiska wysokie zdolne do regeneracji. Obiekt wymaga aktywnej ochrony – torfowisko należy uwodnić.

OC 4 <i>AB,AC</i> <i>11,12</i>	Obszar położony o okolicy Starego Bornego, oddz. 624b,d N-ctwo Polanów. Obszar obejmuje mozaikę roślinności łąkowej, szuwarowej i leśnej wzdłuż cieku prowadzącego wody do Radwi. Na uwagę zasługują bogate florystycznie łąki wilgotne. We wschodniej części znajduje się stanowisko storczyka szerokolistnego - nie zalesiać!
OC 5 <i>AD,AE</i> <i>11,12</i>	Obszar położony w okolicy Drzewian. Obszar obejmuje mozaikę roślinności łąkowej, szuwarowej i leśnej w dolinie Debrzycy. Na uwagę zasługują bogate florystycznie łąki zasilane wodami podziemnymi, w tym: łąki rdestowo-ostrożeńiowe, łąki sitowia leśnego, ziołorośla, podmokłe łąki ze skrzypem błotnym, łąki ze śmiałkiem, łąki zarastające trzciną pospolitą, czy kępowe zbiorowiska turzycy darniowej. W ich obrębie rośnie storczyk szerokolistny. Przy cieku znajduje się zwarty szuwar skrzypu.
OC 6 <i>S 12,13</i>	Obszar położony w okolicach Przydargina, oddz. 319d, N-ctwo Bobolice. Obszar torfowisk i źródlisk. W ich obrębie znajdują się rzadkie zbiorowiska mchów i wątrobowców oraz stanowisko manny gajowej. Obecnie część torfowisk jest zalana (staw rybny) - nie zalewać pozostałej części torfowiska. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – torfowiska przejściowe i trzęsawiska, źródliska.
OC 7 <i>AD 13</i>	Obszar położony w okolicy Drzewian. Śródpolne oczko wodne w otoczeniu zarośli wierzbowych. W wodzie licznie występuje pływacz zwyczajny i okrzemka bagienna.
OC 8 <i>E,F 13,14</i>	Tyczewo – Wojęcino. Ciek o charakterze źródliskowym w otoczeniu lasów grądowych i łęgów w kompleksie borów sosnowych – lokalne wzbogacenie różnorodności biologicznej. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – grądy, źródliska.
OC 9 <i>T 14</i>	Obszar położony w okolicy wsi Głódowa. Głęboki wąwóz ze źródłiskami w kompleksie lasów łęgowych i grądów. Na dnie wąwozu znajdują się wytrącenia martwicy wapiennej - siedlisko gatunku górskiego – kopytnika pospolitego. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – grądy, źródliska.
OC 10 <i>X,Y 15,16</i>	Obszar położony w okolicy wsi Chociwle. Cenne florystycznie oczka śródpolne z roślinnością szuwarową i trawiastą. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 11 <i>AE 15</i>	Obszar położony w okolicy Kępska. Śródpolne mokradła całkowicie zarośnięte zaroślami wierzbowymi i brzozą – obszar eksploatowanych torfowisk. Jest to biotop dla błotniaka stawowego. Dyrektywa Ptasia – błotniak stawowy.
OC 12 <i>X,Y 16</i>	Obszar położony w okolicy wsi Chociwle. Śródpolne oczko wodne otoczone płem mszarnym oraz płem z trzciną i pałą. Na powierzchni pła rośnie rosiczka i czermień błotna, natomiast w wodzie licznie występuje pływacz drobny i pływacz zwyczajny. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 13 <i>Y 16</i>	Obszar położony w okolicy wsi Chociwle. Rozległy kompleks torfowisk ulegających regeneracji - porośnięte głównie przez mszar z turzycą dzióbkowatą. Stanowisko czermieni błotnej. Obiekt wymaga ochrony czynnej.
OC 14 <i>AD 16</i>	Obszar położony w okolicach Drzewian. Śródpolne oczko wodne w otoczeniu zarośli brzozowych i topoli osiki. Po środku duże lustro wody z szuwarem trzcinowym i szuwarem szalejowy. W wodzie zespół rdestnicy pływającej.

OC 15 <i>AD 16</i>	Obszar położony w okolicy Drzewian. Śródpolne rozlewisko z dużym lustrem wody, otoczone szerokim szuwarem ze skrzypem bagiennym. W wodzie mały płat oczeretu oraz grzybienie białe. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 16 <i>S 17</i>	Obszar położony w okolicach Chlebowa. Śródpolne oczko wodne w otoczeniu lasu brzoźowego, przy brzegu otoczone szuwarem z turzycy brzegowej, a w wodzie małe płyty pałki. Na skraju wody stanowisko czermieni błotnej, a na skraju oczka stanowisko storczyka – podkolana zielonawego. Stanowisko wydry!
OC 17 <i>Y 17,18</i>	Obszar położony w okolicy wsi Chociwle. Śródpolny zbiornik eutroficzny, na powierzchni którego znajduje się rozległe pło mszarne z turzycą dzióbkwatą. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 18 <i>O,P 18</i>	Obszar położony 1,7 km NE od wsi Ujazd Kolonia. Głęboki i malowniczy wąwóz, którego strome krawędzie porośnięte są kwaśną buczyną. Naturalne stanowiska kwitnącego bluszczu pospolitego. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – kwaśne buczyny.
OC 19 <i>R,S 17,18</i>	Obszar położony w okolicach Chlebowa. Obejmuje strome wąwozy porośnięte kwaśną buczyną i grądem, na dnie las łęgowy. Naturalne stanowiska kwitnącego bluszczu pospolitego, na dnie lasu liczne skupienia konwalii majowej i marzanki wonnej. Duże bogactwo florystyczne. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym, kwaśne buczyny.
OC 20 <i>Z 18</i>	Obszar położony w okolicy wsi Chociwle. Eutroficzne zbiorniki wodne i rozlewiska w krajobrazie rolniczym. W wodzie zbiorowiska szuwarowe, głównie turzycy dzióbkwatej oraz zespół rdestnicy pływającej i okrzynicy bagiennnej. W jednej z zatok tworzą się pła mszarne z czermienią błotną. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych. Ważne biotop dla ptaków wodno-błotnych!
OC 21 <i>AC 18,19</i>	Obszar położony w okolicy Porostu. Obszar odwodnionego torfowiska mszarnego, prawdopodobnie eksploatowanego w przeszłości, na obszarze którego rozwinęły się wtórne siedliska brzeziny bagiennnej i boru bagiennego. W runie masowo rośnie widłak jałowcowaty, pijanica i bagno zwyczajne. W centralnej części, najbardziej uwodnionej, powołano użytek ekologiczny - obiekt wymaga renaturalizacji na całym obszarze. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – lasy bagienne, zdegradowane torfowiska wysokie zdolne do regeneracji; flora - widłak jałowcowaty.
OC 22 <i>M 19,20</i>	Obszar położony w okolicy Chmielna. Głęboko wcięty wąwóz (dolinka denudacyjna na zboczu morenowym) w obrębie najwyższych wzniesień kemowych łobu Parsęty, porośnięty kwaśną buczyną i grądem. W wąwozie wypływają wody podziemne i sączą się na jego dnie. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – kwaśne buczyny, grądy, źródliska.
OC 23 <i>Y,Z 19</i>	Obszar położony w okolicy wsi Chociwle. Śródpolne oczka dystroficzne, otoczone płem mszarnym z turzycą nitkowatą, bobrkiem trójlistkowym i czermienią błotną. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.

OC 24 AC 20	Obszar położony w okolicy Porostu. Śródpolne torfowisko ulegające regeneracji w kierunku torfowiska przejściowego z turzycą nitkowatą. Na obrzeżach występują wilgotne łąki z kłosówką wełnistą, śmiałkiem darniowym oraz łąki rdestowo-ostrożeńiowe i ziołorośla. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – torfowiska przejściowe i trzęsawiska.
OC 25 L 21	Ujazd – Lipowo. Malownicze oczko eutroficzne w otoczeniu masowo kwitnącego uczepu zwisłego i krwawnicy. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 26 O,P 21,22	Obszar położony w okolicach Chmielina. Malownicze krajobrazowo wąwozy, ich strome krawędzie porośnięte są kwaśną dąbrową i, na dnie wąwozu znajdują się grądy i łągi zasilane wysiękami wód podziemnych. Stanowisko marzanki wonnej. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – stare acidofilne dąbrowy, kwaśne buczyny, grądy, lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym.
OC 27 W 20,21	Obszar położony w okolicy Ostrówka. Dystroficzne oczko wodne w otoczeniu zarośli z osiką i dębem. Po środku oczka znajduje się wysepka (pło) z pałąką i czermienią błotną. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 28 W 21	Obszar położony w okolicy Ostrówka. Śródpolne oczko wodne z pływającym płem mszarnym – stanowisko czermieni błotnej i rosiczki okrągłolistnej. Na skraju torfowiska stanowisko podkolana. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 29 W 21	Obszar położony w okolicy Ostrówka. Odwodnione, ale regenerujące się torfowisko mszarne z turzycą dzióbkowatą. Po środku oczka pło z czermienią błotną. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – zdegradowane torfowiska wysokie ze zdolnością do regeneracji.
OC 30 W 21	Obszar położony w okolicy Ostrówka, oddz. 678d N-ctwa Bobolice. Dystroficzne oczko wodne w otoczeniu wierzb, brzozy i świerka. W wodzie masowo występują wątrobowce z rodzaju <i>Ricia</i> sp. W obrębie oczka tworzą się pła mszarne z czermienią błotną oraz zbiorowiska szuwarowe z turzycą pęcherzykowatą oraz zbiorowiska trawiaste z manną jadalną. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne.
OC 31 W 21	Obszar położony w okolicy Ostrówka, oddz. 678d N-ctwa Bobolice. Regenerujące się torfowiska mszarne w otoczeniu zarośli brzozowych i wierzbowych. Na powierzchni wody tworzą się niewielkie pła mszarne z czermienią błotną, w wodzie masowo występuje pływacz drobny. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 32 Y-Z 21	Obszar położony w okolicy Opatówka. Dystroficzne oczko w otoczeniu gęstych zarośli wierzbowych, w jego obrębie rozwija się pło mszarne z czermienią błotną. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 33 Z 21	Obszar położony w okolicy Opatówka. Eutroficzne oczko śródpolne w głębokim zagłębieniu morenowym otoczone szuwarem z pałąką, w wodzie rdestnice. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.

OC 34 Z 21	Obszar położony w okolicy Porostu. Eutroficzne oczko śródpolne, pośrodku z wysepką porośniętą brzozą – obszar pła. W wodzie zbiorowiska szuwarowe ze skrzypem, pałą i turzycą dzióbkowatą oraz rdestnice pływające. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 35 BZ 21	Obszar położony w okolicy Porostu. Eutroficzne oczko śródpolne. W wodzie turzycowiska i rdestnice pływające. Na skraju zbiornika występują zbiorowiska łąkowe - situ i śmiałka. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 36 Z 21	Obszar położony w okolicy Porostu. Eutroficzne oczko śródpolne w otoczeniu szuwaru manny jadalnej i turzycy dzióbkowatej oraz kępy płatu <i>Typhetum latifoliae</i> , w wodzie rdestnice pływające. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 37 Z,AA 21,22	Obszar położony w okolicy Porostu. Nieużytkowana łąka wśród wzgórz morenowych, porośnięta śmiałkiem darniowym i sitem rozpięchłym. Obecnie ulega naturalnej sukcesji (regeneracji) w kierunku pierwotnych zbiorowisk torfowiskowych. Na skraju łąki stanowisko podkolana zielonawego - zachować obecny stan, nie zalesiać.
OC 38 AB, 21	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 523b N-ctwa Bobolice. Dystroficzne oczko śródleśne, po środku z płem mszarnym, stanowisko czermieni błotnej. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 39 AB 21	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 523b N-ctwa Bobolice. Dystroficzne oczko śródleśne, porośnięte manną jadalną. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne.
OC 40 AB 21	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 523b N-ctwa Bobolice. Torfowisko mszarne z turzycą dzióbkowatą i bobrkiem trójlistkowym. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – aktywne torfowisko wysokie.
OC 41 AD 20,21	Obszar położony w okolicy Porostu. Śródpolne oczko (na skraju lasu) porośnięte wierzbami. W wodzie licznie występuje pływacz zwyczajny.
OC 42 V 22	Obszar położony w okolicy Starych Łozic oddz. 696 N-ctwo Bobolice. Podmokła łąka ziołoroślowa z pełnikiem europejskim.
OC 43 W 22,23	Obszar położony w okolicy Łozic. Mezotroficzno-dystroficzne oczka wodne z mozaiką roślinności wodnej, szuwarowej, turzycowiskowej, łąkowej i zaroślowej. Na skraju wody rośnie czermień błotna. Zachować obecny stan, przyległe łąki kosić i wypasać. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne.
OC 44 Y 22	Obszar położony w okolicy Opatówka. Eutroficzne oczko śródpolne z masowym udziałem czermieni błotnej. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 45 Z 22	Obszar położony w okolicy Porostu. Śródpolne oczka w zagłębieniu morenowym, otoczone szuwarami z trzciny, pałki i turzycy pęcherzykowatej. W wodzie rdestnice pływające. Okrajek porośnięty jest sitem rozpięchłym. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.

OC 46 Z 22	Obszar położony w okolicy Porostu. Śródpolne oczko eutroficzne (rozlewiska) porośnięte wierzbami. W wodzie zespół okrzężnicy bagiennej.
OC 47 AC 22	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 527b N-ctwa Bobolice. Malownicze oczko śródleśne otoczone płem z turzycą dzióbkowatą. W wodzie zespół okrzężnicy bagiennej i rdestu. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 48 AC 22	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 526j N-ctwa Bobolice. Malownicze jeziorko dystroficzne oraz przyległy mszar z sitem rozpierzchłym i torfowcem. W wodzie rośnie czermień błotna. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 49 R,S 23	Obszar położony w okolicy wsi Nowe Łozice. Skupisko głęboko wciętych wąwozów (dolinki denudacyjne na zboczach) porośniętych kwaśną buczyną i grądem. W wąwozach wysiłekają wody podziemne i sączą się w obrębie grząskich młak źródliskowych. U podnóża stromych zboczy znajdują się podmokłe łąki ziołoroślowe. Lasy w wąwozach są siedliskiem dla marzanki i bluszczu pospolitego. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – kwaśne buczyny, grądy, źródła.
OC 50 AB 23	Obszar położony w okolicach Porostu, jeziorko S od Porostu. Eutroficzne oczko śródleśne otoczone roślinnością szuwarową. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 51 T 24	Obszar położony w okolicy Starych Łozic. Obejmuje zagłębienie morenowe z podmokłą łąką i zbiornikiem wodnym. Na uwagę zasługują bogate florystycznie łąki rdestowo-ostrożeńowe oraz łąki ze skrzypem błotnym i storczykiem szerokolistnym. Zbiornik wodny otoczony jest mozaiką szuwarów: z turzycą błotną, turzycą pęcherzykowatą, manną jadalną. W wodzie rośnie rdestnica pływająca. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.
OC 52 U,V 24,25	Obszar położony w okolicy Starych Łozic. Kompleks łąk w dolinie rzeki Łozica. Obszar swoim zasięgiem obejmuje dobrze zachowane i użytkowane do dziś łąki wilgotne <i>Cirsio-Polygonetum</i> , ziołorośla <i>Filipendulo-Geranietum</i> i łąki ze śmiałkiem. W ich obrębie rośnie storczyk – podkolan zielonawy.
OC 53 W 24	Obszar położony w okolicy Starych Łozic. Dystroficzne oczko śródpolne w otoczeniu zarośli wierzbowych, na jego skraju rozwija się mszar (pło). Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora dystroficzne, zagłębienia na podłożach torfowych.
OC 54 AB,AC 24	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 549k N-ctwa Bobolice. Mały fragment wtórnej brzeziny bagiennej z masowym udziałem widłaka jałowcowatego i pijanicy. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – lasy bagienne; Flora: widłak jałowcowaty.
OC 55 V 25	Obszar położony w okolicy Starych Łozic. Eutroficzne oczko śródpolne. W wodzie płyty z rdestnicą pływającą i skrzypem bagiennym. Na skraju oczka stanowisko podkolana zielonawego. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – naturalne jeziora eutroficzne.

OC 56 AE 25	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 578b N-ctwa Bobolice. Odwodnione, ale regenerujące się spontanicznie torfowisko. Obecnie porośnięte mszarem z turzycą dzióbkowatą i mszarem z sitem rozpierzchłym i torfowcem – była łąka. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – zdegradowane torfowiska wysokie nadal zdolne do regeneracji.
OC 57 AF 25	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 577d N-ctwa Bobolice. Mały fragment dobrze zachowanej brzeziny bagiennej z licznym udziałem pijanicy i bagna zwyczajnego. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – lasy bagienne.
OC 58 AF 25	Obszar położony w okolicy Porostu w oddz. 222 N-ctwa Miastko. Śródleśny mszar z turzycą dzióbkowatą częściowo porośnięty brzezią bagienną z bagnem zwyczajnym. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym.
OC 59 M 23	Ujazd – Lipowo, oddz. 729k N-ctwo Bobolice. Kociołek mszarny z rosziczką okrągłolistną i czermienią błotną. Siedliska z Dyrektywy Siedliskowej – zdegradowane torfowiska wysokie zdolne do regeneracji.
OC 60 AE 25	Obszar położony w okolicach Porostu w oddz. 578a N-ctwa Bobolice. Mały fragment dobrze zachowanej brzeziny bagiennej z licznym udziałem pijanicy i bagna zwyczajnego. Siedlisko z Dyrektywy Siedliskowej – lasy bagienne.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (art. 3) i ustawy o lasach (art. 13) ochronie podlegającej na zachowaniu w stanie naturalnym podlegają:

- ⇒ śródpolne i śródleśne oczka wodne o powierzchni do 1 ha,
- ⇒ torfowiska na gruntach rolnych i śródleśne,
- ⇒ pozostałe naturalne bagna i łąki na terenach śródleśnych.

Wobec powyższych obiektów zakazana jest ingerencja zakłócająca naturalne procesy i mogąca doprowadzić do zachwiania równowagi przyrodniczej lub ograniczenia różnorodności biologicznej. W szczególności nie należy:

- wykonywać w odniesieniu do tych obiektów (także w ich sąsiedztwie) prac melioracyjnych wpływających negatywnie na ich stosunki wodne (w szczególności obniżających poziom wód),
- oddawać w dzierżawę oczek wodnych w celu ich wykorzystania rybackiego wiążącego się z niszczeniem roślinności wodnej i przybrzeżnej oraz zmianą właściwości fizyko-chemicznych wód,
- niszczyć roślinności przybrzeżnej oraz zarośli i zadrzewień przywodnych,
- wykonywać w sąsiedztwie zrębów zupełnych,
- zalesiać łąk i muraw ciepłolubnych,
- zezwalać na eksploatację torfu.

2. Elementy Ekologicznej Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh)

Ekologiczny System Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh) to koncepcja ochrony przyrody mająca na celu w dłuższej perspektywie czasu ochronę, zachowanie, bądź restytucję walorów przyrodniczych, opracowana w latach siedemdziesiątych XX wieku i będąca podstawą przyjętej przez Sejm polityki ekologicznej państwa. Zamyśl ten stał się możliwy do zrealizowania na drodze działań w skali międzynarodowej dzięki powstałej w latach dziewięćdziesiątych XX wieku koncepcji stworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej (ECONET). W ramach tej koncepcji dla Polski zaproponowano utworzenie krajowej sieci ECONET-PL, a propozycje te opisano w pracy „Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET – POLSKA Liro (1995).

Zarówno system ESOCh jak i ECONET-PL można uznać za koncepcje oparte na podobnych zasadach i stawiające te same cele do osiągnięcia. Autorzy ECONET opracowali jednak wciąż doskonale metody zmierzające do zidentyfikowania i wyłonienia obszarów tworzących sieć ekologiczną. W obwieszczeniu prezesa Rady Ministrów z 26 lipca 2001r. (MP nr 26/01 poz.432) ogłoszono założenia polityki proekologicznej państwa. W dokumencie tym w rozdz. III ust. 2.2.4. opisywana jest rola i znaczenie ECONET-PL w kształtowaniu krajowej sieci ekologicznej.

W niniejszym opracowaniu sieć nazwano ESOCh ze względu na istniejące odniesienia prawne w Polsce (np. w Ustawie o ochronie przyrody).

Tworząc system ESOCh przyjęto, że sieć ekologiczna ma strukturę hierarchiczną, a więc jej elementy mogą być wyróżnione na różnych poziomach: lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Sieć tworzą **strefy węzłowe** i wiążące je **korytarze ekologiczne** oraz **obszary podlegające unaturalnieniu**.

Na poziomie lokalnym, za jaki można uznać poziom gminy, elementy sieci są obszarami węzłowymi. Jednocześnie pełnią one funkcje korytarzy ekologicznych na wyższym poziomie organizacji, np. regionalnym. Stąd elementy cząstkowe, wyróżnione w trakcie wykonywanej inwentaryzacji przyrodniczej, stanowią część bardziej złożonego systemu krajowego, a następnie międzynarodowego. Bardzo istotne jest więc określenie walorów przyrodniczych obszarów na podstawowym, lokalnym poziomie. W nowoczesnym podejściu do idei ochrony przyrody ESOCh jest bardzo istotny. Umożliwia zaplanowanie i realizację zadań o doniosłym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrody i jej różnorodności w dłuższej i szerszej perspektywie (czasowej i przestrzennej).

Obszary podlegające unaturalnieniu mogą występować jako zasadnicze elementy sieci (obszarów rdzeniowych – węzłowych i korytarzy ekologicznych). Mogą to być obszary zdegradowane w wyniku skażenia środowiska przyrodniczego i intensywnych form użytkowania, ale z zachowanymi cechami siedliska, co daje szansę na odtworzenie poprzedniego układu. Zaliczono do nich także obszary, których walory mogą być przywrócone przez stosowanie proekologicznych form gospodarowania, np. lasy gospodarcze i użytkowane agrocenozy.

Fragmenty ESOCh jak dotąd nie zostały wyodrębnione jako obiekty ochrony przyrody. Ustawa o ochronie przyrody określa w art. 13 ust. 2 jako obiekty krajowego systemu ochrony przyrody – parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu. Elementy ESOCh to obiekty, których powierzchnia wynosi od kilku arów do kilkuset hektarów. Pełnią one rolę miejsc rozrodu i stałego przebywania zwierząt. Szlaki migracji flory i fauny stanowią również refugia szaty roślinnej o naturalnym oraz seminaturalnym charakterze. Są to głównie lasy, bagna, torfowiska, jeziora lub oczka wodne albo trzcinowiska, doliny rzek i strumieni, ciągi zadrzewień.

2.1. Korytarze ekologiczne

Korytarz ekologiczny jest drogą przepływu materii, energii i migracji organizmów. Pełni funkcję przewodząco-łącznikową (generująco-zbierającą). Rozróżniane są dwa typy korytarzy – **liniowe i pasowe**.

Istotną cechą korytarza są jego wymiary. Szerokość obszaru pełniącego rolę korytarza nie powinna być mniejsza niż 500 m, a korytarza rangi europejskiej powinna być kilkukilometrowej szerokości. Miejsca zwężenia powinny być uważane za obszary zwiększonego zagrożenia ich ciągłości. Cechą istotną jest także jego długość. Można przyjąć założenie, iż im dłuższy korytarz jest, tym efektywność jego funkcjonowania jest mniejsza. Warunki bytowania gatunków roślin i zwierząt w korytarzach są gorsze niż w obszarach węzłowych.

- **Korytarze liniowe** stanowią przede wszystkim układy biocenotyczne tras komunikacyjnych: dróg, tras kolejowych, także miedz śródpolnych itp. Ich struktura w bardzo dużym stopniu jest kształtowana przez otoczenie, którym są przeważnie krajobrazy antropogeniczne, zdominowane przez roślinność synantropijną. Są ekosystemami mało stabilnymi. Ich rola w utrwalaniu przyrodniczych funkcji krajobrazu jest dużo mniejsza niż korytarzy pasowych.

- **Korytarze pasowe** w odróżnieniu od liniowych mają odpowiednio wyższy poziom

organizacji i są znacznie szersze od poprzednich. W jego obrębie może rozwinąć się mozaika (agregacja) zbiorowisk różnych kręgów dynamicznych roślinności. Korytarzami o charakterze pasowym są strefy wododziałowe i dolinne.

W zasięgu gminy Bobolice znajduje się korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym, oznaczony symbolem „5k Radew”. Korytarz na terenie gminy łączy obszary węzłowe: Wybrzeża Bałtyku i Pojezierza Kaszubskiego. Na terenie gminy znajduje się południowa część tego korytarza (wzdłuż rzeki Radew). Jego granica pokrywa się z granicą proponowanego obszaru chronionego krajobrazu oraz z granicą proponowanego obszaru o znaczeniu międzynarodowym „Dolina Radwi, Chotli i Chocieli – bez dopływów.

2.2. Strefy węzłowe – biocentra

Obszary węzłowe stanowią tereny o złożonej, mozaikowej strukturze krajobrazowej z występującymi obok siebie różnymi ekosystemami. Cechuje je dominacja zbiorowisk naturalnych lub prawie naturalnych, a także obecność ugrupowań związanych z nimi szeregami ekologicznymi bądź sukcesyjnymi. W ich skład wchodzi roślinność z licznymi stanowiskami gatunków prawnie chronionych oraz rzadkich regionalnie. Obiekty te posiadają wysokie walory wizualne, na przykład związane z obecnością wód, panoram i osi widokowych. Wyodrębnione obiekty węzłowe przeważnie są otoczone przestrzenią mocno przeobrażoną – obszarami rolniczymi.

Według ogólnopolskiej koncepcji sieci obszarów chronionych ECONET w zasięgu terytorium gminy Bobolice występuje fragment obszaru węzłowego, oznaczonego symbolem „09M – Obszar Pojezierza Kaszubskiego”. Jest to obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym. Występuje tu szczególnie duża mozaika siedlisk, sprzyjająca dużej różnorodności biologicznej, o wielkiej różnorodności zachowanych zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych. Gmina jest obszarem o szczególnym w skali Polski nagromadzeniu drobnopowierzchniowych torfowisk wysokich typu kotłowego, a także jezior lobeliowych oraz rzadkich zbiorowisk roślin wodnych i bagiennych. Występują tu także ostoje ptaków o randze międzynarodowej.

2.3. Bariery ekologiczne

Intensywna działalność ludzka wpływa na otaczające środowisko w różnoraki sposób. Najczęściej spotykamy się z jej negatywnym wpływem. Zwierzęta i rośliny żyjące w otoczeniu człowieka coraz częściej poddawane są jego presji, a zwierzęta i rośliny dziko żyjące w naturalnym środowisku popadają w konflikt z potrzebami rozwijającej się gospodarki ludzkiej. Oprócz bezpośredniego wpływu człowieka takiego jak polowania,

zbieractwo, niszczenie siedlisk (np. wypalania, przeprowadzenie melioracji) czy zanieczyszczenie środowiska, oddziałuje on także pośrednio, np. przez tworzenie nienaturalnych barier ekologicznych.

Bariery ekologiczne ze względu na ich pochodzenie można podzielić na: **bariery sztuczne i bariery naturalne.**

Teren gminy Bobolice jest w stosunkowo niewielkim stopniu zindustrializowany, co ma wpływ zarówno na bogactwo fauny, jak i na uwarunkowania terenowe w zakresie przemieszczania się zwierząt.

Najistotniejszą barierą w granicach gminy jest miasto Bobolice, które poprzez zwartą zabudowę przedziela korytarz ekologiczny rzeki Chocieli. Nie istnieje możliwość komunikacji i swobodnego przemieszczania się zwierząt pomiędzy fragmentami doliny położonymi na południe i północ od miasta.

Do innych najważniejszych barier ekologicznych w gminie Bobolice należą drogi:

- Szczecinek - Bobolice - Koszalin. Droga o bardzo dużym natężeniu ruchu zapewniająca połączenie Koszalina i miejscowości nadmorskich z południowymi regionami kraju. Szczególne natężenie ruchu pojazdów ma tu miejsce w okresie letnim. Przecina ona rzekę Chociel na północ od Bobolic i biegnie wzdłuż korytarza ekologicznego tej rzeki. Droga dzieli na fragmenty duże kompleksy leśne pod Łozicami, Przydarginiem i Kłaninem. Powoduje ograniczenie swobodnego przemieszczania się fauny zwłaszcza dużych zwierząt.
- Biały Bór - Bobolice. Intensywnie wykorzystywana droga o bardzo dużym natężeniu ruchu, która łączy Koszalin i miejscowości nadmorskie ze wschodnimi regionami kraju. Szczególny ruch pojazdów ma tu miejsce w okresie letnim. Droga przecina rzekę Chociel na południe od Bobolic. Dzieli ona duże kompleksy leśne położone w okolicach Porostu i Leśnictwa Pniewki. Powoduje ograniczenie swobodnego przemieszczania się fauny zwłaszcza dużych zwierząt.

Powyższe bariery ekologiczne nie odgrywają większej roli w odniesieniu do szaty roślinnej.

3. Przyroda gminy Bobolice na tle konwencji międzynarodowych i dyrektyw Unii Europejskiej

Zgodnie z zapisami art. 87 i 91 Konstytucji RP międzynarodowe umowy ratyfikowane przez Polskę są źródłem powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej. Niewątpliwie takimi są międzynarodowe konwencje ratyfikowane przez władzę naszego kraju.

Obowiązujące w państwach Unii Europejskiej przepisy z zakresu ochrony środowiska,

a w szczególności z zakresu ochrony przyrody nie są w Polsce obowiązujące. Jednakże Układ Europejski o stowarzyszeniu Polski ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, który wszedł w życie w 1994r. zakłada, że następować będzie stopniowe zbliżenie przepisów polskich z przepisami Unii Europejskiej. Jest to istotne również ze względu na zaawansowane starania Polski o wejście do Unii Europejskiej.

Niezbędnym jest, więc takie prowadzenie działań, aby uchwalane w najbliższych czasach plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniały już te kwestie i wybiegały naprzeciw tym wymogom. Dlatego autorzy operatu generalnego uważają, że ten punkt jest szczególnie ważny dla pracowników administracji państwowej rządowej i samorządowej oraz tych osób, które będą uczestniczyły w procedurze przygotowywania i zatwierdzania planu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Poniżej omówiono uwarunkowania płynące z:

- obowiązujących w Polsce konwencji,
- z obowiązujących w państwach Unii Europejskiej przepisów z zakresu ochrony przyrody, a które w związku ze staraniami Polski o przyjęcie w poczet państw Unii Europejskiej będą „lada chwila” obowiązywać w naszym kraju.

3.1. Konwencje międzynarodowe

Polska ratyfikowała szereg międzynarodowych umów, konwencji i porozumień w zakresie ochrony przyrody. W stosunku do obszaru gminy Bobolice odniesienie mają następujące Konwencje:

- **Konwencja Berneńska** – Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, zawarta w Bernie w 1979r.
- **Konwencja Bońska** – Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, zawarta w Bonn w 1979r.
- **Konwencja o różnorodności biologicznej** podpisana w Rio de Janeiro w 1992r.

3.1.1. Ochrona szaty roślinnej i fauny na podstawie Konwencji Berneńskiej

Konwencja o ochronie europejskich gatunków dzikich zwierząt i roślin oraz ich siedlisk naturalnych zwana Berneńską, zobowiązuje poszczególne państwa do ochrony siedlisk dzikiej fauny na swoim terytorium, zwłaszcza gatunków ginących i zagrożonych, migrujących i endemicznych. Gatunki te zostały wymienione w załącznikach. Ponadto określono ściśle zakazane sposoby i środki odłowu dzikich zwierząt.

Państwa, które ratyfikowały Konwencję zgadzają się na ochronę siedlisk tych

gatunków w swoich planach i polityce rozwoju oraz na zwrócenie szczególnej uwagi na obszary, które są ważne dla gatunków wędrownych podanych w załącznikach do tej Konwencji. Dotyczy to zwłaszcza wprowadzenia zakazu zbierania, łapania, przetrzymywania i zabijania oraz niszczenia obszarów występowania, rozrodu lub odpoczynku wymienionych gatunków, a także płoszenia tych zwierząt w okresie rozrodu i wychowu młodych.

W gminie Bobolice występują zwierzęta umieszczone w II załączniku do tej Konwencji jako ściśle chronione, dla których tworzy się obszary chronione. Są to:

plazy – traszka grzebieniasta, kumak nizinny, rzekotka drzewna, grzebiuszka ziemna, ropucha szara, ropucha zielona, żaba moczarowa.

gady – jaszczurka zwinka.

ptaki – perkoz, perkoz rdzawoszyi, bąk, bocian czarny, bocian biały, trzmielojad, kania czarna, kania ruda, bielik, błotniak stawowy, jastrząb gołębiarz, krogulec, myszołów zwyczajny, orlik krzykliwy, myszołów włochaty, rybołów, pustułka, kobuz, sokół wędrowny, derkacz, żuraw, sieweczka rzeczna, brodziec samotny, brodziec piskliwy, mewa mała, puchacz, puszczyk, sowa uszata, zimorodek, krętogłów, dzięcioł zielony, dzięcioł czarny, dzięcioł duży, dzięciołek, wróblowe.

ssaki – nietoperze, wydra.

Większość z nich bytuje przede wszystkim w opisanych powyżej obiektach przewidzianych do ochrony.

Oprócz gatunków chronionych wymienionych w załączniku II na terenie gminy Bobolice występują zwierzęta określone jako „gatunki chronione” i wymienione w załączniku III. Są to:

plazy – traszka zwyczajna, żaba jeziorkowa, żaba trawna, żaba śmieszka, żaba wodna.

gady – jaszczurka żyworodna, padalec zwyczajny, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata.

ptaki – perkoz dwuczuby, czapla siwa, łabędź niemy, gęś gęgawa, krakwa, cyraneczka, krzyżówka, cyranka, głowienka, czernica, gągoł, nurogęś, kuropatwa, przepiórka, wodnik, kokoszka wodna, łyska, czajka, bekas ksyż, słonka, gołąb siniak, sierpówka, turkawka, kukułka, skowronek borowy, skowronek polny, kos, kwiczoł, drozd śpiewak, paszkoć, kruk, mazurek, zięba, gil, potrzęsacz.

ssaki – jeź zachodni, zając szarak, ryjówka aksamitna, wiewiórka, bóbr, borsuk, kuna leśna, kuna domowa, tchórz zwyczajny, gronostaj, łasica, jeleń europejski, sarna.

Przeprowadzona inwentaryzacja i waloryzacja wykazała, że na terenie gminy Bobolice występują gatunki roślin objętych ochroną ścisłą mocą konwencji o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych. Są to obuwnik pospolity i elisma pływająca.

3.1.2. Ochrona fauny w Konwencji Bońskiej

Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt tzw. **Konwencja Bońska**, zobowiązuje do ochrony i w miarę możliwości odtworzenia siedlisk gatunków wędrownych, zapobiegania, usuwania, rekompensowania lub zmniejszania skutków uniemożliwiających lub pogarszających wędrówkę gatunków. Zgodnie z tą Konwencją strony zobowiązują się do podjęcia natychmiastowych działań w celu ochrony zagrożonych gatunków wymienionych w załączniku I i dążyć do zawarcia umów obejmujących ochronę i gospodarkę wymienionych w załączniku II, których status uznano za niesprzyjający dla ich utrzymania.

Wytyczne do umów mówią m.in., że należy zrealizować skoordynowane plany ochrony i gospodarowania populacji tych gatunków, ochrony, utrzymania i tworzenia nowych sieci siedlisk dla nich.

Na liście gatunków umieszczonych w załączniku I do tej Konwencji znalazł się *bielik* natomiast na liście gatunków umieszczonych w załączniku II znajduje m.in. *perkoz rdzawoszyi*, *bąk*, *bocian czarny*, *bocian biały*, *bielik*, *rybołów*, *przepiórka*, *sieweczka rzeczna*, *mucholówka mała*.

3.1.3. Konwencja o różnorodności biologicznej

Konwencja o różnorodności biologicznej podpisana została w Rio de Janeiro w 1992 roku. Zobowiązuje ona do ochrony różnorodności biologicznej na trzech poziomach organizacji: gatunku, biocenozy i krajobrazu. Każda ze stron opracowuje własną narodową strategię zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Szczegółowe zalecenia dotyczą m.in.:

- prowadzenia monitoringu procesów mogących istotnie obniżyć bioróżnorodność,
- wytyczenia sieci obszarów chroniących pełne spektrum bioróżnorodności,
- opracowania zasad funkcjonowania terenów otaczających centra bioróżnorodności,
- rewitalizacji ekosystemów zdegradowanych,
- przeciwdziałania ekspansji gatunków obcych zagrażających gatunkom rodzimym,
- opracowania zbioru przepisów prawnych dotyczących gatunków zagrożonych wymarciem.

Jest to najważniejszy akt prawny odnoszący się do elementów szaty roślinnej. Przytoczona Konwencja jest na tyle uniwersalna, że uwzględnia najważniejsze aktualne potrzeby w zakresie ochrony przyrody, a wcześniejsze akty prawne zawierają się w niej w pełni. Część jej postanowień realizowana jest w obowiązującym prawie polskim (patrz pkt.5).

3.2. Ochrona szaty roślinnej i fauny w odniesieniu do „Natury 2000”

Ekologiczna sieć „Natura 2000” jest krokiem Unii Europejskiej w kierunku trwałego zabezpieczenia zasobów przyrodniczych na obszarze państw członkowskich. Dlatego Rada Ministrów Unii Europejskiej ratyfikowała m.in. następujące dyrektywy:

- Dyrektywa 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r., w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. **Dyrektywa Siedliskowa**;
- Dyrektywa 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979r., w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków, tzw. **Dyrektywa Ptasia**,

Mają one na celu powstanie wspólnej, europejskiej sieci terenów chronionych, na którą składają się Specjalne Obszary Ochrony (SOO) i Obszary Specjalnej Ochrony (OSO).

Wytycznymi dla tworzenia systemu obszarów chronionych Natura 2000 są załączniki I i II Dyrektywy Siedliskowej oraz załącznik I Dyrektywy Ptasiej.

a) Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory

Jednym z najważniejszych uregulowań prawnych Unii w zakresie ochrony przyrody jest wspomniana tzw. „Dyrektywa Habitatowa” (92/43/EEC) z 1992 r. o ochronie naturalnych ekosystemów, dzikiej flory i fauny. Jest ona ściśle związana z programem CORINE biotops (Coordination of Information on Environment, Koordynacja Informacji o Środowisku). Realizacja Programu CORINE polega na tworzeniu banku danych potrzebnych przy podejmowaniu decyzji z zakresu polityki ekologicznej Unii Europejskiej. W ostatnich latach rozpoczęto stopniowe wdrażanie programu również i w Polsce.

Wprowadzenie Dyrektywy Habitatowej (Siedliskowej) ma na celu zapewnienie restytucji i ochrony naturalnych ekosystemów i gatunków, których istnienie jest istotne dla Unii Europejskiej przez stworzenie konkretnej europejskiej sieci ekologicznej, tzw. systemu NATURA 2000. Do systemu tego zostaną obligatoryjnie włączone obszary chronione utworzone na podstawie dyrektywy 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979r. w sprawie ochrony dzikich ptaków.

Obszary do objęcia specjalną ochroną są proponowane przez państwa członkowskie, jakkolwiek mogą też być proponowane przez Unię Europejską jeżeli jest to niezbędne do ochrony szczególnie ważnych typów ekosystemów i zagrożonych gatunków. Zgłoszone obiekty wyłonione zostaną na podstawie przepisów zawierających m.in. wykazy gatunków oraz siedlisk rzadkich i zagrożonych. Gatunki i siedliska wymieniono w załącznikach do Dyrektywy.

Załącznik I - określa siedliska naturalne uważane za ważne dla Wspólnoty Europejskiej.

Załącznik II - zawiera wykaz gatunków fauny i flory, wymagających stworzenia specjalnych obszarów chronionych.

Załącznik IV - podaje listę gatunków fauny i flory, które powinny być chronione.

Załącznik V - określa listę gatunków flory możliwych do pozyskania ze stanu naturalnego.

⇒ **zasoby szaty roślinnej podlegające regulacjom Dyrektywy Siedliskowej**

Na terenie gminy występują siedliska naturalne, których ochrona wymaga wyznaczenia obszarów szczególnie chronionych zgodnie z Dyrektywą Rady 92/43/EWG z dnia 1992 roku. Są to następujące siedliska:

- naturalne eutroficzne zbiorniki wodne – użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu i parki krajobrazowe;
- jeziora lobeliowe – rezerwat „Jezioro Szare” i „Jezioro Piekiełko” i użytki ekologiczne, przewidziane rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu;
- naturalne dystroficzne zbiorniki wodne – użytki ekologiczne, przewidziane rezerваты, użytki ekologiczne obszary cenne, obszary chronionego krajobrazu i parki krajobrazowe;
- wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym – użytek ekologiczny;
- suche wrzosowiska – w rozproszeniu, małe enklawy w borach sosnowych lub na ich skraju;
- suche śródładowe murawy napiaskowe – na skarpach kolejowych wąskotorówki koło Bobolic w zasięgu przewidzianego obszaru chronionego krajobrazu i parku krajobrazowego;
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe – użytki ekologiczne istniejące, przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu i parki krajobrazowe;
- nizinne ziołorośla okrajkowe i nadrzeczne – istniejące użytki ekologiczne, przewidziane użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu i parki krajobrazowe;
- łąki świeże użytkowane ekstensywnie – w rozproszeniu, małe enklawy na zboczach dolin w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
- torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą – istniejące użytki ekologiczne, proponowane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne, w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
- torfowiska wysokie zdolne do regeneracji – istniejące użytki ekologiczne, przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne;
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska - istniejące użytki ekologiczne, przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne, w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
- pła mszarne - istniejące użytki ekologiczne, przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne, w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
- źródłiska wapienne – przewidziany rezerwat przyrody „Wapienny Las”;
- torfowiska alkaliczne – mechowiska - istniejące użytki ekologiczne, przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne, w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
- kwaśne buczyny – przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne, w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
- żyzne buczyny – przewidziane rezerваты przyrody, w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
- ciepłolubne buczyny storczykowe na trawertynach – przewidziany rezerwat przyrody „Zarzewie”, przewidziany park krajobrazowy;
- grąd subatlantycki – przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne oraz

- przewidziany obszar chronionego krajobrazu i park krajobrazowy;
- grąd środkowoeuropejski – przewidziany rezerwat przyrody „Jar Rzeki Trzebiegoszcz”, w zasięgu przewidzianego obszaru chronionego krajobrazu;
 - kwaśne dąbrowy – przewidziany rezerwat przyrody „Jezioro Łozice”, w zasięgu przewidzianego obszaru chronionego krajobrazu i parku krajobrazowego;
 - bory i lasy bagienne – brzeziny – przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne oraz w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
 - lasy łęgowe – przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne oraz w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
 - podmokłe łąki eutroficzne i kalcyfilne – przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne oraz w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych;
 - źródła niewapienne – przewidziane rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, obszary cenne oraz w zasięgu przewidzianych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych.

Na terenie gminy Bobolice stwierdzono 3 gatunki roślin z wykazu gatunków określonych w Dyrektywie „Natura 2000” jako ściśle chronione i wymagające wyznaczania specjalnych obszarów ochrony. Są to: elisma pływająca, obuwnik pospolity i skalnica torfowiskowa.

Z gatunków wymienionych w wykazie roślin „będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania” na terenie gminy Bobolice występują: śnieżyczka przebiśnieg, widłak jałowcowaty i wszystkie torfowce. Dla tych gatunków pożądana jest kontrola pozyskania.

⇒ **zasoby fauny podlegające regulacjom Dyrektywy Siedliskowej**

W obrębie badanego terenu miejscami szczególnie ważnymi z punktu widzenia tej Dyrektywy są tereny, na obszarze których bytują gatunki ujęte w załączniku II, IV i V Dyrektywy. Gatunki te objęte są w Polsce ochroną prawną. Prawie w każdym z istniejących lub zaproponowanych obszarów chronionych występuje przynajmniej jeden z wymienionych gatunków.

Do najcenniejszych terenów z punktu widzenia tej Dyrektywy należy zaliczyć wszystkie istniejące obszary chronione oraz przewidziane do ochrony.

W granicach gminy Bobolice zaproponowano utworzenie 3 obszarów o znaczeniu międzynarodowym, wchodzących w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Są to: „Dolina Radwi, Chotli i Chocieli”, „Bobolickie Jeziora Lobeliowe” i „Dorzecze Parsęty”.

b) Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979r. w sprawie ochrony dzikich ptaków

Zgodnie z Dyrektywą rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979r. w sprawie ochrony dzikich ptaków ustanowiono kompleksowy program ochrony dzikich ptaków osiadłych i wędrownych oraz ich siedlisk. Państwa członkowskie ponoszą ogólną odpowiedzialność za

utrzymanie populacji wszystkich gatunków. Wykaz tych gatunków wymieniono w *Załączniku I*.

Są to gatunki wymierające lub zagrożone przez zmiany ich biotopów, gatunki rzadkie oraz inne wymagające ochrony ze względu na charakter siedlisk. W Polsce nazywa się je „gatunkami specjalnej troski”. Państwa członkowskie muszą wskazać obszary będące ich siedliskami, przede wszystkim dotyczy to obszarów podmokłych. Mając na uwadze to, że podstawowym sposobem zapewnienia ich przeżycia i pomyślnego rozrodu jest ochrona siedlisk.

Obszar gminy Bobolice z terenami leżącymi w bezpośrednim jej sąsiedztwie spełniają wymogi (z punktu widzenia załącznika I tej Dyrektywy) jako miejsce rozrodu takich gatunków jak: *bąk*, *bocian czarny*, *bocian biały*, *trzmielojad*, *kania czarna*, *kania ruda*, *bielik*, *blotniak stawowy*, *orlik krzykliwy*, *rybołów*, *derkacz*, *żuraw*, *puchacz*, *zimorodek*, *dzięcioł czarny*, *mucholówka mała*, *gąsiorek*.

4. Wymagania wynikające ze strategii ochrony różnorodności biologicznej oraz kryteriów IUCN (Światowej Unii Ochrony Przyrody)

Plan działań ukierunkowany na ochronę różnorodności biologicznej zawarty został w programie polityki ekologicznej państwa przyjętym do realizacji w 1994r., w związku z opracowaną w latach siedemdziesiątych koncepcją Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ESOCh). Podstawowe cele realizowane w obiektach prawnie chronionych wg kryteriów IUCN są następujące.

- **Zachowanie fragmentów naturalnych ekosystemów**; temu celowi na terenie gminy Bobolice mają służyć istniejące i przewidziane użytki ekologiczne oraz istniejące i przewidziane rezerваты przyrody.
- **Zachowanie różnorodności biologicznej i równowagi ekologicznej środowiska**; temu celowi na terenie gminy odpowiadają istniejące i przewidziane obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo krajobrazowe, a w pewnym stopniu także przewidziane i istniejące rezerваты przyrody i użytki ekologiczne. Istotną rolę w tym zakresie mają do spełnienia korytarze ekologiczne, które stanowią drogi migracji roślin i zwierząt.
- **Ochrona zasobów genetycznych**; wiąże się głównie z ochroną populacji rzadkich i zagrożonych gatunków flory, realizowaną w gminie dzięki istniejącym i przewidzianym zespołom przyrodniczo – krajobrazowym, rezerwatom i użytkom ekologicznym, gdzie mają swoje miejsca bytowania i rozrodu zwierzęta i rośliny.
- **Ochrona walorów krajobrazowych**; w gminie będzie realizowana dzięki utworzeniu

mniejszych obiektów takich jak: rezerваты przyrody i użytki ekologiczne o dużych walorach krajobrazowych.

- Pozostałe cele: **edukacja, badania i monitoring, zapobieganie erozji, rekreacja i turystyka** - mogą być realizowane w gminie w różnych obiektach przewidzianych do ochrony.

5. Przyroda gminy w świetle prawa Rzeczypospolitej Polskiej

Prawo polskie zawiera szereg przepisów i aktów różnej rangi, które są podstawą do praktycznej i planowej ochrony zasobów przyrody. Określają one przedmioty i zakres ochrony, wykonywanie ochrony przyrody na drodze rozwiązań bezpośrednich (ochrona gatunkowa fauny i flory) jak również pośrednich przez ustalenie zasad planowania przestrzennego, tworzenia strategii rozwoju i szczegółowych działań wpływających na stan środowiska i przyrody, dla których nadrzędna jest zasada dostosowywania się do wymogów ochrony przyrody i środowiska.

Obecnie każdy akt prawny mający skutki w planowaniu przestrzennym (plany zagospodarowania przestrzennego, prawo miejscowe) musi uwzględniać w pierwszym rzędzie uwarunkowania przyrodnicze.

Odniesienia w prawie polskim dotyczące szaty roślinnej i fauny, w szczególności jej ochrony, skomentowane zostały w poszczególnych rozdziałach niniejszego opracowania. Najważniejsze z nich zawarto w ANEKSIE.

Wykorzystane zostały następujące akty prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie obowiązujących w Polsce konwencji międzynarodowych;
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114, poz. 492; ostatnie zmiany Dz. U. Nr 3 poz. 21 z 2001r.) – w zakresie ustalenia kategorii obszarów proponowanych do ochrony, relacje między ustaleniami planistycznymi, a ustaleniami wynikającymi z faktu istnienia obszarów chronionych; (ANEKS);
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową. (Dz. U. Nr 106/01, poz 1167 – ANEKS) – w zakresie: wyboru gatunków chronionych, możliwości realizacji ochrony, możliwości pozyskiwania roślin leczniczych;
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska z dnia 26 września 2001r. w sprawie określenia listy gatunków rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową. (Dz. U. Nr 130/01, poz. 1232 – ANEKS) – w zakresie wyboru gatunków chronionych,

ochrony ich miejsc rozrodu, wyznaczenia stref rozrodu określonych gatunków;

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 14 sierpnia 2001r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz. U. Nr 92 poz. 1029 z 3 września 2001r. – ANEKS) – w zakresie wyboru siedlisk podlegających ochronie i możliwości realizacji tej ochrony w ramach zaproponowanych obiektów chronionych;
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 6 lutego 1996 r. w sprawie zwalczania organizmów szkodliwych (Dz. U. Nr 15, poz. 81),
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196, ostatnie zmiany Dz. U. Nr 100, poz. 1085 z 2001r.) w zakresie konieczności uwzględnienia w opracowaniach planistycznych utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalnej gospodarki zasobami przyrodniczymi środowiska, wymogi w zakresie przekształcania i użytkowania środowiska przyrodniczego, praktyczne i planistyczne skutki zakazu niszczenia roślinności przyczyniającej się do oczyszczania środowiska, zasady kształtowania terenów zieleni, sposób wykonywania ochrony przyrody w parkach, kierunki działań ratunkowych wobec gatunków;
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 ostatnie zmiany z 2001r. Dz. U. Nr 86, poz. 875; Nr 100 poz. 1085 – ANEKS) – w zakresie nakazu zachowań torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych;
- Ustawa z dnia 28 września 1991r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444; ostatnie zmiany z 2000r. Dz. U. Nr 86 poz. 958, Nr 122 poz. 1268) – w zakresie nakazu zachowania śródleśnych naturalnych bagien, łąk i torfowisk, ustalenie kierunków zalesień;

Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z 26 lipca 2001r. o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (MP nr 26 z 2001r., poz. 432) sankcjonującego program NATURA 2000 jako „jedyne obligujące prawnie i politycznie Polskę zadanie, jeśli chodzi o tworzenie sieci ekologicznej”. Obwieszczenie to określa również rolę i znaczenie sieci ECONET-PL.